

**ՀԻՄՆԱԴՐԱՄՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿՎՈՂ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է
Հիմնադրամի հոգաբարձուների
խորհրդի 22-06-2024 թ. որոշմամբ
«ՄԻԿՐՈ ՁԵՌՆԵՐԵՑՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ»
Հ Ա Շ Վ Ե Տ Վ ՈՒ Թ Ց ՈՒ Ն
հիմնադրամի 2023 թ. գործունեության մասին**

1. Հիմնադրամի՝		
1.1 Լրիվ անվանումը	«ՄԻԿՐՈ ՁԵՌՆԵՐԵՑՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ»	
1.2 Գտնվելու վայրը	ԵՐԵՎԱՆ ԱՐԱԲԿԻՐ ԱՐԱԲԿԻՐ ԹԱՂԱՄԱՍ Հ.ԿԱԼԵՆՑԻ 11	
1.3 Պետական գրանցման համարը	222.160.00352	
1.4 Պետական գրանցման տարին, ամիսը, ամսաթիվը	2000-04-18	
1.5 ՀՎՀՀ-ն	02552379	
1.6 Հեռախոսը (այդ թվում՝ բջջային)	+(374)11270000	
	+(374)98791616	
1.7 Պաշտոնական ինտերնետային կայքը	www.mdf.am	
1.8 Էլեկտրոնային փոստը	info@mdf.am	
2. Հիմնադրի անուն, ազգանուն կամ անվանում՝		
3. Հոգաբարձուների խորհրդի անդամների անուն, ազգանուն՝		
4. Կառավարչի անուն, ազգանուն՝		
Արամ Չաղրյան		
5. Աշխատակազմում ընդգրկված անձանց քանակը	1	
6. Անձեռնմխելի կապիտալի չափը		
7. Անձեռնմխելի կապիտալի կառավարումից ստացված եկամուտ		
8. Ֆինանսավորման աղբյուրները՝		
8.1 Ֆինանսավորումն ըստ խմբերի	8.2 Ստացված ֆինանսական միջոցների նպատակը	8.3 Չափը
8.1.1 Պետական և համայնքային բյուջեներից դրամական մուտքեր		
8.1.2 Իրավաբանական անձանցից դրամական մուտքեր		
	Ստացված վարձավճարներ անշարժ և շարժական գույքի վարձակալությունից, բանկերում ներդրված ավանդների և այլ բանկային հաշիվների մնացորդների դիմաց ստացված տոկոսագումարներ	19,283,814

8.1.3 Ֆիզիկական անձանցից դրամական մուտքեր		
9. Հիմնադրի ներդրումը՝		
9.1 Դրամական միջոցներ		
9.2 Գույք	9.2.1 Տեսակը	9.2.2 Արժեքը
10. Նվիրատվությունները/ նվիրաբերությունները		
10.1 Նվիրատուները/նվիրաբերողներն ըստ խմբերի՝	10.2 Նվիրված/նվիրաբերված գույք	
	10.2.1 Տեսակը	10.2.2 Արժեքը
10.1.1 Հայաստանի Հանրապետություն/համայնքներ		
10.1.2 Իրավաբանական անձինք		
10.1.3 Ֆիզիկական անձինք		
11. Իրականացված ծրագրերը՝		
11.1 Ծրագրի անվանումը	11.2 Ծախսված գումարը	
12. Ֆինանսական տարում օգտագործված միջոցների ընդհանուր չափը	11,655,835	
13. Կանոնադրական նպատակների իրականացմանն ուղղված ծախսերի չափը		

Նշումներ՝

Սույն հաշվետվության 12-րդ կետում նշված ֆինանսական տարում օգտագործված 11,655,835 ՀՀ դրամը ներառում է անձնակազմի գծով ծախսերը, այլ վարչական ծախսերը, արտաքին աուդիտորական ծառայության վճարը, վճարված հարկերն ու այլ պարտադիր վճարները: Հիմնադրամը 2023թ.-ի ընթացքում չի իրականացրել ծրագրեր համապատասխան ֆինանսավորման բացակայության պատճառով:

Ֆինանսական հաշվետվություններն ու ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտն իրականացնող անձի (աուդիտորի) եզրակացությունը՝ 73 էջերից:
էջերի քանակը

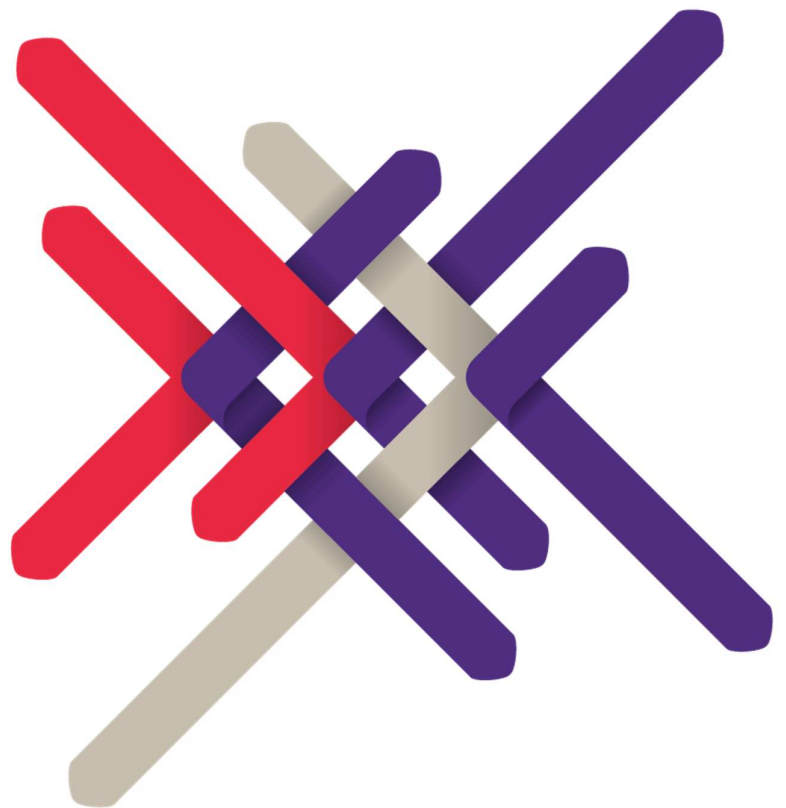
Հիմնադրամի տնօրեն _____
ստորագրությունը, անունը, ազգանունը

Գլխավոր հաշվապահ _____
ստորագրությունը, անունը, ազգանունը

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ
Անկախ աուդիտորի եզրակացություն

Միկրո ձեռներեցության զարգացման
բարեգործական հիմնադրամ

31 դեկտեմբերի 2023թ.

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորի եզրակացություն	3
Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվություն	6
Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն	7
Զուտ ակտիվներում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն	8
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն	9
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ	11

Անկախ աուդիտորի եզրակացություն

Գրանթ Թորնթոն ՓԲԸ
ՀՀ, ք. Երևան 0015
Երևան Պլազա
Բիզնես Կենտրոն
Գրիգոր Լուսավորիչ 9
Հ. + 374 10 50 09 64/61

Grant Thornton CJSC
Yerevan Plaza Business Center
9 Grigor Lusavorich street
0015 Yerevan, Armenia
Հ. + 374 10 50 09 64/61

Միկրո ձեռներեցության զարգացման բարեգործական հիմնադրամի Հոգաբարձուների խորհրդին:

Կարծիք

Մենք աուդիտի ենք ենթարկել Միկրո ձեռներեցության զարգացման բարեգործական հիմնադրամի (Հիմնադրամ) և նրա դուստր ընկերության (միասին՝ Խումբ) համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները, որոնք ներառում են 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունը, ինչպես նաև այդ ամսաթվին ավարտված տարվա շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունը, զուտ ակտիվներում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվությունը և դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունը, ինչպես նաև համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրությունները, ներառյալ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական մասերի վերաբերյալ համառոտագիրը:

Մեր կարծիքով՝ կից համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները տալիս են Խմբի՝ 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ համախմբված ֆինանսական վիճակի և նույն ամսաթվին ավարտված տարվա համախմբված ֆինանսական արդյունքների ու համախմբված դրամական հոսքերի ճշմարիտ և իրական պատկերը՝ համաձայն Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (ՖՀՄՄ-ներ):

Կարծիքի հիմք

Մենք աուդիտի անցկացրել ենք աուդիտի միջազգային ստանդարտներին (ԱՄՄ-ներ) համապատասխան: Այդ ստանդարտներից բխող մեր պատասխանատվությունը լրացուցիչ նկարագրված է մեր եզրակացության՝ «*Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար*» բաժնում: Մենք անկախ ենք Խմբից՝ համաձայն Հաշվապահների էթիկայի միջազգային ստանդարտների խորհրդի կողմից հրապարակված «*Պրոֆեսիոնալ հաշվապահի էթիկայի կանոնագրքի*» (ՀԷՄՄ կանոնագիր) և էթիկայի համապատասխան պահանջների, որոնք կիրառելի են ֆինանսական հաշվետվությունների մեր աուդիտի նկատմամբ Հայաստանի Հանրապետությունում, և կատարել ենք էթիկայի գծով մեր այլ պարտականությունները՝ էթիկայի նշված պահանջների համաձայն: Մենք համոզված ենք, որ մեր կողմից ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքն արտահայտելու համար:

Այլ հանգամանքներ

Խմբի 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ և այս ամսաթվին ավարտված տարվա համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտն իրականացվել է այլ աուդիտորական կազմակերպության կողմից, որի 2023թ. հունիսի 16-ի եզրակացությունում արտահայտվել է չձևափոխված կարծիք նշված համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ:

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում գտնվող անձանց պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՖՀՄՄ-ների համաձայն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ ներկայացման և այնպիսի ներքին հսկողության համար, որն ըստ ղեկավարության, անհրաժեշտ է խարդախության կամ սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրումներից զերծ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ապահովելու համար:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս ղեկավարությունը պատասխանատու է Խմբի՝ անընդհատ գործելու կարողությունը գնահատելու համար, համապատասխան դեպքերում անընդհատության հետ կապված հարցերը բացահայտելու և Խմբի գործունեության անընդհատության ենթադրության հիման վրա հաշվետվությունները պատրաստելու համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ղեկավարությունը մտադիր է լուծարել Խումբը, ընդհատել դրա գործունեությունը կամ, երբ չունի այդպես չվարվելու որևէ իրատեսական այլընտրանք:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձիք պատասխանատու են Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվողականության գործընթացի վերահսկման համար:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար

Մեր նպատակն է ձեռք բերել ողջամիտ հավաստիացում առ այն, որ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները բոլոր էական առումներով զերծ են էական խեղաթյուրումներից՝ անկախ դրանց՝ խարդախության կամ սխալի հետևանքով առաջացման հանգամանքից, և ներկայացնել մեր կարծիքը ներառող աուդիտորական եզրակացություն: Ողջամիտ հավաստիացումը բարձր մակարդակի հավաստիացում է, բայց այն չի երաշխավորում, որ ԱՄՄ-ներին համապատասխան իրականացված աուդիտը միշտ կհայտնաբերի էական խեղաթյուրումը, երբ այն առկա է: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի արդյունքում և համարվում են էական, երբ խելամտորեն կարող է ակնկալվել, որ դրանք առանձին կամ միասին վերցրած կազդեն օգտագործողների՝ այդ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

Որպես ԱՄՄ-ներին համապատասխան աուդիտի մաս, աուդիտի ողջ ընթացքում մենք կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում ենք մասնագիտական կասկածամտություն: Ի լրումն՝

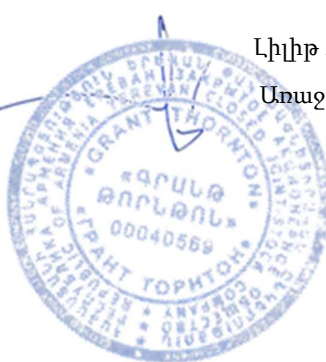
- Որոշակիացում և գնահատում ենք խարդախության կամ սխալի հետևանքով համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների էական խեղաթյուրման ռիսկերը, նախագծում և իրականացնում ենք աուդիտորական ընթացակարգեր՝ այդ ռիսկերին արձագանքելու նպատակով, և ձեռք ենք բերում աուդիտորական ապացույցներ, որոնք բավարար ու համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքի համար: Խարդախության պատճառով առաջացած էական խեղաթյուրման չհայտնաբերման ռիսկն ավելի բարձր է, քան սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրման չհայտնաբերման ռիսկը, քանի որ խարդախությունը կարող է ներառել հանցավոր համաձայնություն, զեղծարարություն, միտումնավոր բացթողումներ, սխալ ներկայացումներ կամ ներքին հսկողության չարաշահում:

- Ձեռք ենք բերում պատկերացում աուդիտին վերաբերող ներքին հսկողության մասին՝ տվյալ հանգամանքներին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր նախագծելու, այլ ոչ թե Խմբի ներքին հսկողության արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու համար:
- Գնահատում ենք հաշվապահական հաշվառման կիրառված քաղաքականության տեղին լինելը, ինչպես նաև դեկլարության կողմից կատարած հաշվապահական հաշվառման գնահատումների և համապատասխան բացահայտումների ռոզամտությունը:
- Եզրահանգումներ ենք կատարում դեկլարության կողմից հաշվապահական հաշվառման անընդհատության հիմունքի կիրառման տեղին լինելու վերաբերյալ և, հիմնվելով ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա, գնահատում ենք՝ արդյոք առկա է դեպքերի կամ հանգամանքների հետ կապված էական անորոշություն, որը կարող է նշանակալի կասկած հարուցել Խմբի անընդհատ գործելու կարողության վերաբերյալ: Եթե մենք եզրահանգում ենք, որ առկա է էական անորոշություն, ապա մեզանից պահանջվում է աուդիտորի եզրակացությունում ուշադրություն հրավիրել համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համապատասխան բացահայտումներին, կամ, եթե այդպիսի բացահայտումները բավարար չեն, ձևափոխել մեր կարծիքը: Մեր եզրահանգումները հիմնված են մինչև մեր եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա: Այնուամենայնիվ, ապագա դեպքերը կամ իրավիճակները կարող են ստիպել Խմբին դադարեցնել անընդհատության հիմունքի կիրառումը:
- Գնահատում ենք համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքը և բովանդակությունը, ներառյալ բացահայտումները, ինչպես նաև համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիմքում ընկած գործարքների ու դեպքերի ճշմարիտ ներկայացումը:
- Ձեռք ենք բերում բավարար համապատասխան աուդիտորական ապացույցներ Խմբի ներսում գործող ընկերությունների կամ ձեռնարկատիրական գործառնությունների ֆինանսական տեղեկատվության վերաբերյալ՝ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու նպատակով: Մենք պատասխանատու ենք Խմբի աուդիտի ուղղորդման, դեկլարման և իրականացման համար: Մենք ամբողջովին պատասխանատու ենք մեր աուդիտորական կարծիքի համար:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձանց, ի թիվս այլ հարցերի, հաղորդակցում ենք աուդիտորական առաջադրանքի պլանավորված շրջանակի և ժամկետների, ինչպես նաև աուդիտի ընթացքում հայտնաբերված նշանակալի հարցերի, ներառյալ ներքին հսկողությանը վերաբերող նշանակալի թերությունների մասին:

Արմեն Հովհաննիսյան
Տնօրեն

Լիլիթ Բաղդասարյան
Առաջադրանքի ղեկավար

22 մայիսի, 2024թ.

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվություն

Հազար ՀՀ դրամ

	Ծանոթ.	2023	2022
Տոկոսային եկամուտ՝ հաշվարկված արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով	6	2,262,465	2,119,957
Տոկոսային ծախսեր	6	(566,722)	(609,414)
Զուտ տոկոսային եկամուտներ		1,695,743	1,510,543
Արտարժույթային գործառնություններից զուտ օգուտ/(վնաս)	7	(29,613)	6,211
Այլ գործառնական եկամուտ		15,145	21,666
Այլ գործառնական ծախսեր	8	(56,387)	(44,396)
Գործառնական եկամուտ		1,624,888	1,494,024
Պարտքային կորուստների գծով ծախսի հակադարձում	9	260,985	381,899
Անձնակազմի գծով ծախսեր	10	(970,842)	(890,602)
Այլ վարչական ծախսեր	11	(362,065)	(353,870)
Շահույթ մինչև հարկումը		552,966	631,451
Շահութահարկի գծով ծախս	12	(109,628)	(117,806)
Տարվա շահույթ		443,338	513,645
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունք		443,338	513,645

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է ընթերցվի այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող 11-ից մինչև 73 էջերում ներկայացված կից ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

Զուտ ակտիվներում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվություն

Հազար ՀՀ դրամ

Մնացորդը 2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	6,566,488
Տարվա արդյունք	513,645
Մնացորդը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	7,080,133
Տարվա արդյունք	443,338
Մնացորդը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	7,523,471

Զուտ ակտիվներում փոփոխությունների մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է ընթերցվի այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող 11-ից մինչև 73 էջերում ներկայացված կից ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն

Հազար ՀՀ դրամ

	2023	2022
<i>Գործառնական գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքեր</i>		
Ստացված տոկոսներ	2,260,695	2,108,293
Վճարված տոկոսներ	(543,961)	(572,537)
Զուտ մուտքեր արտարժույթով գործառնություններից	2,378	6,478
Զուտ ստացված վճարված ծախսեր	(41,370)	(35,204)
Աշխատակազմի և այլ ընդհանուր վարչական ծախսերի գծով վճարումներ	(1,167,364)	(1,093,430)
<i>(Ավելացում)/նվազում գործառնական ակտիվներում</i>		
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	1,017,225	(51,573)
Հաճախորդներին տրված վարկեր	(1,419,609)	(546,721)
Այլ ակտիվներ	(3,033)	21,368
<i>Ավելացում/(նվազում) գործառնական պարտավորություններում</i>		
Այլ պարտավորություններ	1,181	(64,393)
Զուտ դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից ստացված/ (գործունեության համար օգտագործված) մինչև շահութահարկը	106,142	(227,719)
Վճարված շահութահարկ	(54,300)	-
Գործառնական գործունեությունից ստացված/ (գործունեության համար օգտագործված) զուտ դրամական միջոցներ	51,842	(227,719)
<i>Ներդրումային գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքեր</i>		
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների առք	(37,591)	(32,027)
Ներդրումային գործունեության համար օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ	(37,591)	(32,027)

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվություն (շարունակություն)

Հազար ՀՀ դրամ

	2023	2022
<i>Ֆինանսավորման գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքեր</i>		
Ստացված վարկեր և փոխառություններ	2,383,438	2,240,156
Վարկերի և փոխառությունների մարում	(2,261,551)	(2,149,810)
Վարձակալության գծով պարտավորությունների մարում	(81,033)	(69,775)
Ֆինանսավորման գործունեությունից ստացված զուտ դրամական միջոցներ	40,854	20,571
Դրամական միջոցների զուտ աճ/(նվազում)	55,105	(239,175)
Դրամական միջոցներ տարվա սկզբի դրությամբ	231,835	499,353
Արտարժույթի փոխարկման ազդեցությունը դրամական միջոցների վրա	10,465	(28,343)
Դրամական միջոցներ տարվա վերջի դրությամբ (ծանոթ. 13)	297,405	231,835

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին համախմբված հաշվետվությունը պետք է ընթերցվի այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բաղկացուցիչ մասը կազմող 11-ից մինչև 73 էջերում ներկայացված կից ծանոթագրությունների հետ մեկտեղ:

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ

1 Գործունեության բնույթը և ընդհանուր տեղեկություններ

Այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ներառում են Միկրո ձեռներեցության զարգացման բարեգործական հիմնադրամի (այսուհետև՝ Հիմնադրամ) և վերջինիս դուստր ընկերության (միասին՝ Խումբ) ֆինանսական հաշվետվությունները: Միկրո ձեռներեցության զարգացման բարեգործական հիմնադրամը ոչ պետական կազմակերպություն է, որը հիմնադրվել է «Փրկեք երեխաներին» կազմակերպության կողմից և գրանցվել է որպես շահույթ չհետապնդող բարեգործական կազմակերպություն ՀՀ արդարադատության նախարարությունում 2000թ. ապրիլին:

Խումբն ունի մեկ դուստր ընկերություն՝ «ԿԱՄՈՒՐՁ» Ունիվերսալ Վարկային Կազմակերպություն ՓԲԸ-ն, որը հիմնադրվել է Հայաստանի Հանրապետությունում որպես սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն 2010թ. մարտի 22-ին: Դուստր ընկերությունը վարկային կազմակերպության լիցենզիա է ստացել ՀՀ կենտրոնական բանկից 2010թ. ապրիլի 27-ին: 2012թ. հունվարի 30-ին «ԿԱՄՈՒՐՁ» ՈՒՎԿ ՍՊԸ-ի վերակազմավորման արդյունքում ստեղծվել է «ԿԱՄՈՒՐՁ» ՈՒՎԿ ՓԲԸ-ն: Դուստր ընկերությունն իր գործունեությունը ծավալում է գլխամասում և 16 մասնաճյուղերում, որոնք գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության տարբեր մարզերում:

Հիմնադրամի իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան, Կալենցի փ. 11: Խմբի ակտիվները և պարտավորությունները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետությունում:

Հիմնադրամի գործունեությունը վերահսկվում է Հոգաբարձուների խորհրդի կողմից, որը բաղկացած է հինգ անդամից, որոնք, Հիմնադրամի կանոնադրության համաձայն, ընտրվում են նախապես սահմանված տարբեր ժամանակահատվածներով՝ Հոգաբարձուների խորհրդի այլ անդամների կողմից: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Հոգաբարձուների խորհրդի անդամներն էին Դավիթ Նահապետյանը (նախագահ), Ազատ Գաբրիելյանը, Արթուր Բադալյանը, Էդուարդ Հակոբյանը և Արմենակ Խաչատրյանը: Հիմնադրամը չունի վերջնական վերահսկող կողմ:

Հիմնադրամի գործունեության նպատակն է աջակցել միկրո և փոքր ձեռներեցության զբաղվող անձանց, գյուղատնտեսական և սոցիալական ոլորտներին, մշակել փոխօգնության և սոցիալական փոխհարաբերությունների հնարավորություններ, իրականացնել բարեգործական, աջակցման, նպատակային վարկավորման և զարգացման ծրագրեր:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի աշխատակիցների թիվը կազմում էր 207 (2022թ-ին՝ 207):

2 Գործարար միջավայր

Հայաստանում իրականացվող քաղաքական և տնտեսական փոփոխությունները, ինչպես նաև իրավական, հարկային և օրենսդրական համակարգերի զարգացումը շարունակական բնույթ են կրում և Հայաստանի տնտեսության կայունությունը և զարգացումը մեծապես կախված է այս փոփոխություններից:

2022թ. փետրվարից շարունակվող ռուս-ուկրաինական պատերազմը էական ազդեցություն է ունեցել ինչպես հակամարտող երկրների, այնպես էլ համաշխարհային տնտեսության վրա: Շատ առաջատար երկրներ և տնտեսական միություններ հայտարարել են Ռուսաստանի ներառյալ

ռուսական բանկերի, այլ կազմակերպությունների և անհատների դեմ տնտեսական խիստ պատժամիջոցների մասին: Պատերազմը դեռ շարունակվում է, բայց արդեն հանգեցրել է հումանիտար ճգնաժամի և հսկայական տնտեսական կորուստների Ուկրաինայում, Ռուսաստանում և այլ երկրներում:

Չնայած դժվարին մարտահրավերներին՝ Հայաստանի տնտեսությունը դրսևորել և շարունակում է դրսևորել բավականին բարձր դիմադրողականություն շնորհիվ ՀՀ կառավարության և ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից շարունակաբար իրականացվող արդյունավետ մակրոտնտեսական քաղաքականությունների և համարժեք գործողությունների: Տնտեսական աճի և ակտիվության տեմպերը շարունակում են բարձր մնալ՝ պայմանավորված նաև օտարերկրյա քաղաքացիների մեծ ներհոսքով: Օտարերկրյա քաղաքացիների Հայաստանում բիզնես շահեր ունենալու, հիմնելու կամ տնօրինելու իրավունքի սահմանափակումներ չկան: Բիզնեսի գրանցման ընթացակարգերը հիմնականում պարզ են: Օտարերկրյա քաղաքացիների սպասարկման արդյունքում 2022-2023թթ. Հայաստանի ֆինանսական կազմակերպություններն արձանագրել են միջնորդական գործունեությունից եկամտի զգալի աճ:

2023 թվականի օգոստոսի 25-ին Standard & Poor's-ը բարձրացրել է Հայաստանի վարկային վարկանիշը մինչև «BB-»՝ կայուն կանխատեսմամբ: Moody's-ի Հայաստանի վարկային վարկանիշը վերջին անգամ սահմանվել է «Ba3» մակարդակում՝ կայուն կանխատեսմամբ 2023 թվականի հունիսի 22-ին: Fitch Ratings-ի կողմից Հայաստանի թողարկողի պարտազանցման վարկանիշը 2023թ-ի հուլիսի «B+»-ից դարձել է «BB-»՝ կայուն կանխատեսմամբ: Միջազգային վարկանիշային գործակալությունների կողմից տրված վարկանիշի բարձրացումն արտացոլում է տնտեսական աճի ուժեղ հեռանկարները, պետական պարտքի կայունացումը միջինից ցածր մակարդակներում, կայուն հարկաբյուջետային կատարողականի հեռանկարը և արտաքին հաշվեկշռի բարելավումը:

Տվյալ ֆինանսական հաշվետվություններն արտացոլում են Խմբի գործունեության վրա Հայաստանի գործարար միջավայրի ազդեցության դեկլարացիայի գնահատականը: Այնուամենայնիվ, ապագա տնտեսական և քաղաքական իրավիճակը և վերջիններիս ազդեցությունը Խմբի գործունեության վրա կարող են տարբերվել Խմբի դեկլարացիայի ներկա սպասումներից:

3 Հաշվետվությունների պատրաստման հիմունքները

3.1 Համապատասխանությունը

Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են համաձայն Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (ՖՀՄՍ), որոնք հաստատվել են Հաշվապահական Հաշվառման Միջազգային Ստանդարտների Խորհրդի (ՀՀՄՍԽ) կողմից և Մեկնաբանությունների՝ հաստատված Ֆինանսական Հաշվետվությունների Մեկնաբանությունների Միջազգային Կոմիտեի կողմից (ՖՀՄՄԿ):

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են անընդհատության հիմունքներով, քանի որ դեկլարությունը գտնում է, որ Խումբն ունի համապատասխան ռեսուրսներ տեսանելի ապագայում անընդհատ գործունեություն իրականացնելու համար: Այս գնահատումը կատարելիս դեկլարությունը հաշվի է առել տեղեկատվության լայն շրջանակ, ներառյալ շահութաբերության կանխատեսումը, նորմատիվային կապիտալի պահանջները և ֆինանսավորման կարիքները: Գնահատումը ներառում է նաև ռոջամտորեն հնարավոր անկումային տնտեսական սցենարների և դրանց հնարավոր ազդեցությունների դիտարկումը Խմբի շահութաբերության, կապիտալի և իրացվելիության վրա:

Խումբը պատրաստում է իր համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ՀՀ գործող օրենսդրության և հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների պահանջներին համապատասխան: Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները հիմնված են Խմբի

հաշվառման գրանցումների վրա, որոնք ճշգրտվել և վերադասակարգվել են ՖՀՄՍ-ին համապատասխանեցնելու նպատակով:

3.2 Չափման հիմունքները

Ֆինանսական ակտիվներն ու պարտավորությունները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվներն ու պարտավորությունները՝ պատմական արժեքով:

3.3 Գործառնական և ներկայացման արժույթ

Խմբի գործառնական արժույթն այն հիմնական տնտեսական միջավայրի արժույթն է, որտեղ գործում է Խումբը: Խմբի գործառնական և ներկայացման արժույթ է հանդիսանում Հայաստանի Հանրապետության դրամը (այսուհետ՝ ՀՀ դրամ), քանի որ այս արժույթն է լավագույն կերպով արտացոլում համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հիմքում ընկած իրադարձությունների և Խմբի գործարքների տնտեսական բովանդակությունը: Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացված են ՀՀ դրամով՝ հազարների ճշտությամբ, եթե այլ բան նշված չէ: ՀՀ սահմաններից դուրս դրամը ազատ փոխարկելի չէ:

3.4 Հաշվապահական հաշվառման էական քաղաքականության փոփոխություններ

Ներքոհիշյալ նոր ստանդարտներն ու փոփոխությունները, որոնք առաջին անգամ կիրառվել են 2023թ., որն է էական ազդեցություն չեն ունեցել Խմբի տարեկան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

- *Մեկ գործարքի հետ կապված ակտիվների և պարտավորությունների հետաձգված հարկ (ՀՀՄՍ 12 փոփոխություններ)*
- *Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության բացահայտում (ՀՀՄՍ 1-ի և ՖՀՄՍ վերաբերյալ գործնական առաջարկներ 2-ի փոփոխություններ)*
- *Հաշվապահական հաշվառման գնահատումների սահմանում (ՀՀՄՍ 8 փոփոխություններ),*
- *Միջազգային հարկային բարեփոխումների օրինակելի կանոններ – երկրորդ բաղադրիչ (ՀՀՄՍ 16 փոփոխություններ),*
- *ՖՀՄՍ 17 Ապահովագրության պայմանագրեր և ՖՀՄՍ 17 Ապահովագրության պայմանագրերի փոփոխություններ*

3.5 Խմբի կողմից դեռևս չկիրառվող ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման օրվա դրությամբ լույս են տեսել մի շարք նոր ստանդարտներ, գործող ստանդարտների վերաբերյալ փոփոխություններ և մեկնաբանություններ, որոնք դեռևս ուժի մեջ չեն մտել: Խումբը վաղաժամկետ չի ընդունել այդ ստանդարտներից և մեկնաբանություններից որևէ մեկը:

Ղեկավարությունը կանխատեսում է, որ կիրառելի նոր ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները կընդունվեն Խմբի կողմից՝ դրանց ուժի մեջ մտնելու օրվան հաջորդող առաջիկա ժամանակաշրջանում:

Ղեկավարության կանխատեսմամբ այս փոփոխությունները էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների վրա և ներկայացված են ստորև:

- *«Պարտավորությունների դասակարգումը որպես ընթացիկ կամ ոչ ընթացիկ» (ՀՀՄՍ 1 փոփոխություններ),*
- *Վարձակալության գծով պարտավորությունը վաճառք և հետադարձ վարձակալությամբ գործարքներում (ՖՀՄՍ 16 փոփոխություններ),*

- Մատակարարման շղթայի ֆինանսավորման մեխանիզմներ (ՀՀՄՄ 7 և ՖՀՄՄ 7 փոփոխություններ),
- Կովենանտով ոչ ընթացիկ պարտավորություններ (ՀՀՄՄ 1 փոփոխություններ)
- Փոխանակելիության բացակայություն (ՀՀՄՄ 21 փոփոխություններ)
- ՖՀՄՄ S1 -ընդհանուր պահանջներ կայունության հետ կապված ֆինանսական տեղեկատվության բացահայտման համար և ՖՀՄՄ S2- կլիմայի հետ կապված բացահայտումներ:

4 Հաշվապահական հաշվառման էական քաղաքականություն

Ներկայացվող հաշվապահական քաղաքականությունը կիրառվել է համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման ընթացքում: Հաշվապահական քաղաքականությունը կիրառվել է հետևողականորեն:

4.1 Ֆինանսական հաշվետվությունների համախմբում

Դուստր կազմակերպությունը, որի նկատմամբ Խումբը կարող է տնօրինել ձայնի իրավունք տվող բաժնետոմսերի կեսից ավելին կամ այլ կերպ վերահսկում է այդ ընկերության գործունեությունը, համախմբվում են: Դուստր կազմակերպության հաշվետվությունները համախմբվում են, երբ վերահսկումը փոխանցվում է Խմբին և բացառվում են համախմբումից, երբ դադարում է վերահսկելու հնարավորությունը:

Բոլոր ներխմբային գործառնությունները, հաշվարկների մնացորդները կամ չիրացված հասույթը բացառվում են: Բացառվում է նաև չիրացված վնասը, մինչև ձեռք չի բերվում համոզվածություն փոխանցված ակտիվի արժեզրկման վերաբերյալ: Անհրաժեշտության դեպքում, դուստր կազմակերպության հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը փոփոխվել է Խմբի կողմից ընդունված քաղաքականությանը համապատասխանեցնելու նպատակով: Դուստր կազմակերպության հաշվետու ամսաթիվը դեկտեմբերի 31-ն է:

4.2 Եկամուտների և ծախսերի ճանաչում

Եկամուտը ճանաչվում է այն դեպքում, երբ հավանական է, որ տնտեսական օգուտները կհոսեն Խումբ և ստացված եկամուտը կարելի է արժանահավատորեն չափել: Ծախսը ճանաչվում է այն ժամանակ, երբ հավանական է, որ տնտեսական օգուտները կարտահոսեն Խմբից և ծախսը կարելի է արժանահավատորեն չափել: Ստորև ներկայացվող չափանիշները նույնպես պետք է հաշվի առնվեն մինչև եկամուտի ճանաչումը:

Արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդ

Տոկոսային եկամուտը և ծախսը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Արդյունավետ տոկոսադրույքն այն դրույքն է, որը ֆինանսական գործիքի գործողության ակնկալվող ժամկետի համար գնահատված դրամական միջոցների ապագա վճարումները կամ ստացվելիք գումարները զեղչում է ճշգրիտ մինչև՝

- ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը կամ
- ֆինանսական պարտավորության ամորտիզացված արժեքը:

Ֆինանսական գործիքների, բացառությամբ գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված ակտիվների, արդյունավետ տոկոսադրույքը հաշվարկելիս Խումբը գնահատում է ապագա դրամական միջոցների հոսքերը՝ հաշվի առնելով ֆինանսական գործիքի բոլոր պայմանագրային պայմանները, սակայն առանց հաշվի առնելու ակնկալվող պարտքային կորուստը: Գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված ֆինանսական ակտիվների համար հաշվարկվում է պարտքային ռիսկով ճշգրտված արդյունավետ տոկոսադրույք՝ կիրառելով ապագա դրամական միջոցների հոսքերը՝ ներառյալ ակնկալվող պարտքային կորուստը:

Արդյունավետ տոկոսադրույքի հաշվարկը ներառում է գործարքի հետ կապված ծախսումները և վճարված կամ ստացված բոլոր այն գումարները, որոնք կազմում են արդյունավետ տոկոսադրույքի թաղկացուցիչ մասը: Գործարքի հետ կապված ծախսումները ներառում են այն լրացուցիչ ծախսումները, որոնք ուղղակիորեն վերագրելի են ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության ձեռքբերմանը կամ թողարկմանը:

Ամորտիզացված արժեք և համախառն հաշվեկշռային արժեք

Ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության ամորտիզացված արժեքն այն գումարն է, որով ֆինանսական ակտիվը կամ ֆինանսական պարտավորությունը չափվում է սկզբնական ճանաչման պահին՝ հանած հիմնական գումարի մարումները, գումարած կամ հանած սկզբնական գումարի և մարման գումարի տարբերության գծով կուտակված ամորտիզացիան՝ հաշվարկված արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով, և ֆինանսական ակտիվների համար՝ ճշգրտված ակնկալվող պարտքային կորուստի գծով պահուստի մասով: Ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքն իրենից ներկայացնում է ֆինանսական ակտիվի ամորտիզացված արժեքը՝ նախքան ակնկալվող պարտքային կորուստի գծով պահուստի մասով ճշգրտումը:

Տոկոսային եկամուտների և ծախսերի հաշվարկ

Տոկոսային եկամտի և ծախսերի հաշվարկում արդյունավետ տոկոսադրույքը կիրառվում է ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքի (եթե ակտիվը արժեզրկված չէ) կամ պարտավորության ամորտիզացված արժեքի նկատմամբ:

Այնուամենայնիվ, սկզբնական ճանաչումից հետո արժեզրկված ֆինանսական ակտիվների համար տոկոսային եկամուտը հաշվարկվում է՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույք ֆինանսական ակտիվի գուտ ամորտիզացված արժեքի նկատմամբ: Եթե ակտիվը այլևս արժեզրկված չէ, ապա տոկոսային եկամուտը հաշվարկվում է համախառն հիմունքով:

Սկզբնական ճանաչման ժամանակ արժեզրկված ֆինանսական ակտիվների գծով տոկոսային եկամուտը հաշվարկվում է՝ ճշգրտված արդյունավետ տոկոսադրույքը կիրառելով ակտիվի ամորտիզացված արժեքի նկատմամբ: Տոկոսային եկամուտը չի հաշվարկվում համախառն հիմունքով, նույնիսկ եթե ակտիվի պարտքային ռիսկը բարելավվում է:

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման վերաբերյալ տեղեկատվությունը տե՛ս 4.5.6 ծանոթագրությունում:

Այլ եկամուտներ և ծախսեր

Վարկերի տրամադրման համար գանձվող վճարները (համապատասխան ծախսերի հետ միասին) հետաձգվում են՝ ճշգրտելով տվյալ վարկի արդյունավետ տոկոսադրույքը: Վարձավճարները, այլ եկամուտները և ծախսերը հիմնականում ճանաչվում են հաշվեզրման սկզբունքով ծառայությունների մատուցման ընթացքում: Այլ կառավարչական և խորհրդատվական ծառայությունների գծով վճարները ճանաչվում են պայմանագրային պայմաններին համապատասխան:

4.3 Արտարժույթ

Արտարժույթով կատարված գործարքները վերահաշվարկվում են գործառնական արժույթով՝ գործարքի օրվա փոխարժեքով: Արտարժույթով արտահայտված առևտրային նպատակներով պահվող ակտիվների և պարտավորությունների փոխարկումից առաջացած օգուտը և վնասը և ոչ առևտրային ակտիվների փոխարկումից գոյացող օգուտը և վնասը ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվության «արտարժույթային գործառնություններից գուտ օգուտ» հոդվածում: Արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվները և պարտավորությունները փոխարկվում են

գործառնական արժույթով կիրառելով հաշվապահական հաշվեկշռի ամսաթվի դրությամբ գործող փոխարժեքը:

Պատմական արժեքով հաշվառվող ոչ դրամային արտարժույթային հոդվածները վերահաշվարկվում են գործարքի օրվա փոխարժեքով:

Յուրաքանչյուր գործառնության պայմանագրով նախատեսված փոխարժեքի և տվյալ գործառնության օրվա գործող փոխարժեքի տարբերությունից առաջացող օգուտը կամ վնասը հաշվառվում է շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվության «արտարժույթային գործառնություններից զուտ օգուտ» հոդվածի «արտարժույթի փոխարկումից զուտ օգուտ» տողում:

Խմբի կողմից համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման նպատակով օգտագործվել են հետևյալ փոխարժեքները.

	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
ՀՀ դրամ/1 ԱՄՆ դոլար	404.79	393.57
ՀՀ դրամ/1 Եվրո	447.90	420.06

4.4 Հարկում

Շահույթի գծով հաշվետու տարվա շահութահարկը բաղկացած է ընթացիկ և հետաձգված հարկերից: Շահութահարկը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այն հարկերի, որոնց գծով գործառնությունների արդյունքները ճանաչվել են զուտ ակտիվներում, ինչի դեպքում հարկերը նույնպես ճանաչվում են զուտ ակտիվներում:

Ընթացիկ հարկը տարվա համար հարկվող եկամտից վճարվելիք հարկն է՝ հաշվապահական հաշվեկշռի ամսաթվին գործող հարկային դրույքներով, ինչպես նաև նախորդ տարիների համար վճարված հարկերի ճշգրտումները: Այն դեպքում, երբ համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններն արտոնված են ներկայացման համար մինչև համապատասխան հարկային հաշվետվությունների ներկայացնելը, ապա հարկվող շահույթը կամ վնասը հիմնված է մոտավոր թվերի վրա: Հարկային մարմինները կարող են ունենալ ավելի խիստ մոտեցում հարկային օրենսդրությունը մեկնաբանելիս և հարկային հաշվարկները ստուգելիս: Որպես արդյունք, հարկային մարմինները կարող են պահանջել լրացուցիչ հարկերի մուծում այն գործարքների գծով, որոնց համար նախկինում պահանջ չի ներկայացվել: Հետևաբար, կարող են առաջանալ նշանակալի լրացուցիչ հարկեր, տույժեր և տուգանքներ: Հարկային ստուգումը կարող է ներառել ստուգման տարվան անմիջապես նախորդող 3 օրացուցային տարիներ: Որոշ հանգամանքներում հարկային ստուգումը կարող է ներառել ավելի երկար ժամանակաշրջաններ:

Հետաձգված հարկերը հաշվարկվում են հաշվապահական հաշվեկշռի պարտավորությունների մեթոդի համաձայն, որը հաշվի է առնում բոլոր ժամանակային տարբերությունները, որոնք առաջանում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային գումարների և հարկային նպատակներով հաշվարկվող գումարների միջև, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այդ տարբերություններն առաջացել են գուղվիլի նախնական ճանաչման ժամանակ կամ կազմակերպությունների միավորում չհանդիսացող գործառնություններից առաջացող ակտիվների կամ պարտավորությունների դեպքում և ինչը առաջացման պահին չի ազդում ոչ հաշվապահական, և ոչ էլ հարկման նպատակով հաշվարկվող արդյունքի վրա:

Հետաձգված հարկային ակտիվ ճանաչվում է միայն այն չափով, որքանով հավանական է, որ ապագայում առկա կլինի հարկման ենթակա արդյունք, որի հաշվին կարող են օգտագործվել ժամանակավոր տարբերությունները: Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները հաշվարկվում են այն հարկային դրույքով, որը ենթադրվում է, որ կգործի ակտիվների իրացման և պարտավորությունների մարման ժամանակ՝ հիմնվելով տվյալ ժամանակաշրջանի կամ հաշվետու ժամանակաշրջանի փաստացի գործող դրույքների վրա:

ՀՀ-ում ընկերություններն իրենց գործունեության ընթացքում վճարում են նաև այլ հարկեր: Այդ հարկերը ներառված են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվության «Այլ ընդհանուր վարչական ծախսեր» հոդվածում:

4.5 Ֆինանսական գործիքներ

4.5.1 Ճանաչում և սկզբնական չափում

Խումբը սկզբնապես ճանաչում է վարկերը և ավանդները դրանց ստեղծման օրվա դրությամբ: Բոլոր այլ ֆինանսական գործիքները (ներառյալ ֆինանսական ակտիվների կանոնավոր գնումները և վաճառքները) ճանաչվում են գործարքի օրվա դրությամբ, որը Խմբի՝ գործիքի պայմանագրային կողմ դառնալու ամսաթիվն է:

Սկզբնական ճանաչման պահին Խումբը ֆինանսական ակտիվը կամ ֆինանսական պարտավորությունը չափում է իր իրական արժեքով՝ գումարած կամ հանած, երբ դա «իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող» ֆինանսական ակտիվ կամ ֆինանսական պարտավորություն չէ, գործարքի գծով այն ծախսումները, որոնք ուղղակիորեն վերագրելի են ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության ձեռքբերմանը կամ թողարկմանը:

4.5.2 Դասակարգում

Ֆինանսական ակտիվներ

Սկզբնական ճանաչման պահին ֆինանսական ակտիվը ունի երեք հիմնական դասակարգում՝ ամորտիզացված արժեքով չափվող, իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ արդյունքի միջոցով չափվող (FVOCI) և իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող (FVTPL):

Ֆինանսական ակտիվը չափվում է ամորտիզացված արժեքով, եթե միաժամանակ բավարարում է ստորև ներկայացված երկու պայմաններին և չի նախանշվում որպես իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող

ակտիվը պահվում է բիզնես մոդելի շրջանակում, որի նպատակը պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի հավաքագրումն է, և

ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները որոշակի ամսաթվերին առաջացնում են դրամական հոսքեր, որոնք բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներ են:

Ֆինանսական ակտիվը չափվում է իրական արժեքով այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով, եթե այն բավարարում է ստորև ներկայացված երկու պայմաններին և չի նախանշվում որպես իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող.

այն պահվում է այնպիսի բիզնես մոդելի շրջանակում, որի նպատակն է թե՛ պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի հավաքագրումը և թե՛ ֆինանսական ակտիվի վաճառքը և

ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները որոշակի ամսաթվերին առաջացնում են դրամական հոսքեր, որոնք բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսների վճարումներ են:

Առևտրային նպատակներով չափվող բաժնային գործիքներում կատարվող ներդրումների սկզբնական ճանաչման ժամանակ Խումբը կարող է անշրջելիորեն որոշել ներկայացնել իրական արժեքի հետագա փոփոխություններն այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի կազմում: Այս ընտրությունը կատարվում է առանձին յուրաքանչյուր ներդրման համար:

Բոլոր այլ ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են որպես իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող:

Բացի այդ, սկզբնական ճանաչման պահին Խումբը կարող է անշրջելիորեն նախորոշել ֆինանսական ակտիվը, որը համապատասխանում է ամորտիզացված արժեքով կամ

համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվելու պահանջներին, որպես շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող, եթե դա թույլ կտա վերացնել կամ էականորեն նվազեցնել հաշվապահական հաշվառման անհամապատասխանությունը, որը կառաջանար այլ պարագայում:

Բիզնես մոդելի գնահատում

Խումբը պորտֆելի մակարդակում գնահատում է բիզնես մոդելի նպատակը, որի շրջանակում պահվում է ակտիվը, քանզի այս գնահատումը լավագույնս արտացոլում է բիզնեսի կառավարման և ղեկավարությանը տեղեկատվության տրամադրման եղանակը: Դիտարկվող տեղեկատվությունը ներառում է.

պորտֆելի համար սահմանված քաղաքականությունը ու նպատակները և այդ քաղաքականության գործնական կիրառությունը: Մասնավորապես, արդյոք ղեկավարության ռազմավարությունը ուղղված է պայմանագրով նախատեսված տոկոսային եկամուտ ստացմանը, տոկոսադրույքների որոշակի կառուցվածքի պահպանմանը, ֆինանսական ակտիվների գործողության ժամկետների համապատասխանեցմանն այն պարտավորությունների գործողության ժամկետներին, որոնք ֆինանսավորում են այդ ակտիվները, կամ դրամական միջոցների իրացմանն ակտիվների վաճառքի միջոցով,

ինչպես է գնահատվում պորտֆելի եկամտաբերությունը և ինչպես է այդ տեղեկատվությունը ներկայացվում Խմբի ղեկավարությանը.

բիզնես մոդելի և դրա շրջանակում պահվող ֆինանսական ակտիվների արդյունավետության վրա ազդող ռիսկերը և այդ ռիսկերի կառավարման եղանակը,

ինչպես են վարձատրվում ղեկավարները, օրինակ՝ արդյոք վարձատրությունը կախված է կառավարվող ակտիվների իրական արժեքից կամ պայմանագրային հավաքագրված դրամական միջոցների հոսքերից,

նախորդ ժամանակաշրջաններում վաճառքների հաճախականությունը, ծավալը և ժամկետները, այդ վաճառքների պատճառները և հետագա վաճառքների վերաբերյալ ակնկալիքները: Այնուամենայնիվ, վաճառքների գծով գործունեության մասին տեղեկատվությունը դիտարկվում է ոչ թե առանձին հիմունքով, այլ որպես ընդհանուր գնահատման մաս, թե ինչպես է Խումբը հասնում ֆինանսական ակտիվները կառավարելու համար սահմանված նպատակին և ինչպես են դրամական հոսքերը ձևավորվում:

Պայմանագրային դրամական հոսքերի բնութագրի գնահատում – միայն մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսի վճարումներ (SPPI test)

Այս գնահատման նպատակով «մայր գումար» է սահմանվում ֆինանսական ակտիվի իրական արժեքը սկզբնական ճանաչման պահին: «Տոկոսը» սահմանվում է որպես փողի ժամանակային արժեքի և որոշակի ժամանակահատվածում չմարված մայր գումարի հետ կապված պարտքային ռիսկի և փոխատվության հետ առնչվող այլ հիմնական ռիսկերի ու ծախսերի (օրինակ՝ իրացվելիության ռիսկի և վարչական ծախսերի) համար հատուցում և ներառում է շահույթի մարժան:

Գնահատելու համար՝ արդյոք պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը միայն մայր գումարի և չմարված մայր գումարի վրա հաշվարկված տոկոսի վճարումներ են, Խումբը հաշվի է առնում գործիքի պայմանագրային պայմանները: Մա ներառում է նաև այն գնահատումը՝ արդյոք ֆինանսական ակտիվը ներառում է այնպիսի պայմանագրային պայման, որը կարող է փոխել պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի գումարը և ժամկետն այնպես, որ ֆինանսական ակտիվը չի բավարարի այդ պայմանը:

Գնահատման ժամանակ Խումբը դիտարկում է.

պայմանական դեպքեր, որոնք կարող են փոխել դրամական միջոցների հոսքերի գումարը և ժամկետը,

լծակավորման հատկանիշը,

վաղաժամկետ մարման և ժամկետի երկարաձգման պայմանները,

պայմանները, որոնք սահմանափակում են որոշակի ակտիվների նկատմամբ Բանկի պահանջը (օրինակ՝ առանց ռեզրեզի իրավունքի ակտիվների գծով պայմանավորվածություններ) և

հատկանիշներ, որոնք փոխում են փողի ժամանակային արժեքը, օրինակ, տոկոսադրույքների պարբերական վերանայումը:

Խումբն ունի ֆիքսված տոկոսադրույքով երկարաժամկետ վարկերի պորտֆել, որոնց հետ կապված հնարավորություն ունի վերանայել տոկոսադրույքը ՀՀ ԿԲ-ի կողմից սահմանված հիմնական տոկոսադրույքի փոփոխության դեպքում: Վարկառուն հնարավորություն ունի կամ համաձայնվել վերանայված տոկոսադրույքի հետ, կամ մարել վարկն անվանական արժեքով՝ առանց տուգանքի: Խումբը որոշել է, որ այս վարկերի պայմանագրային դրամական հոսքերը հանդիսանում են միայն մայր գումարի և տոկոսների վճարումներ, քանի որ այս հնարավորությունից օգտվելու դեպքում տոկոսադրույքն այնպես է փոփոխվում, որ դառնում է փողի ժամանակային արժեքի և որոշակի ժամանակահատվածում չմարված մայր գումարի հետ կապված պարտքային ռիսկի և փոխատվության հետ առնչվող այլ հիմնական ռիսկերի ու ծախսերի համար հատուցում:

Վերադասակարգումներ

Ֆինանսական ակտիվները չեն վերադասակարգվում սկզբնական ճանաչումից հետո, բացառությամբ այն ժամանակաշրջանի, երբ Խումբը փոխում է իր բիզնես մոդելը ֆինանսական ակտիվների կառավարման նպատակով: Ֆինանսական պարտավորությունները երբեք չեն վերադասակարգվում:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Խումբը դասակարգում է իր ֆինանսական պարտավորությունները որպես ամորտիզացված արժեքով չափվող:

4.5.3 Ապաճանաչում

Ֆինանսական ակտիվներ

Խումբը ապաճանաչում է ֆինանսական ակտիվը, երբ այդ ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները կորցնում են իրենց ուժը (տե՛ս նաև ծանոթագրություն 4.5.4) կամ երբ փոխանցում է պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքեր ստանալու իրավունքը այնպիսի գործարքով, որով ֆինանսական ակտիվի սեփականության հետ կապված բոլոր ռիսկերն ու օգուտները փոխանցվում են կամ երբ չեն փոխանցվում սեփականության բոլոր ռիսկերն ու օգուտները, և դա չի պահպանում ֆինանսական ակտիվի նկատմամբ հսկողությունը:

Ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչման դեպքում ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի (կամ ապաճանաչված ակտիվի մասի վրա բաշխված հաշվեկշռային արժեքի) և (i) ստացված հատուցման (ներառյալ ցանկացած նոր ակտիվ հանած ցանկացած նոր պարտավորություն) և (ii) այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ճանաչված կուտակային օգուտի կամ վնասի տարբերությունը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

Որպես այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով իրական արժեքով չափվող նախորոշված բաժնային ներդրումային արժեթղթերի գծով այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի կազմում ճանաչված կուտակային օգուտը/կորուստը չի ճանաչվում շահույթում կամ վնասում նշված արժեթղթերի ապաճանաչման ժամանակ: Ապաճանաչման պահանջները բավարարող փոխանցված ֆինանսական ակտիվներում Խմբի կողմից ստեղծված կամ պահպանված մասնակցությունը ճանաչվում է որպես առանձին ակտիվ կամ պարտավորություն:

Խումբը գործարքներ է կնքում, որոնց համաձայն՝ փոխանցում է իր ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչված ակտիվները, սակայն պահում է փոխանցված ակտիվների կա՛մ բոլոր, կա՛մ գրեթե բոլոր ռիսկերն ու հատույցները, կա՛մ դրանց մի մասը: Նման դեպքերում փոխանցված ակտիվները չեն ապաճանաչվում: Այսպիսի գործարքների օրինակներ են արժեթղթերի փոխատվությունը և վաճառքի ու հետգնման գործարքները:

Եթե ակտիվները վաճառվում են երրորդ կողմին համանման գնով հետգնման սվոփով, գործարքը հաշվառվում է որպես գրավով ապահովված ֆինանսավորման գործարք, որը նման է վաճառքի և հետգնման գործարքներին, քանի որ Խումբը պահպանում է նմանատիպ ակտիվի սեփականության հետ կապված բոլոր ռիսկերն ու հատույցները:

Գործարքներում, որոնցում Խումբը չի պահպանում և չի փոխանցում ֆինանսական ակտիվի սեփականության հետ կապված բոլոր ռիսկերն ու հատույցները և պահպանում է ակտիվի նկատմամբ վերահսկողությունը, շարունակում է ճանաչել ֆինանսական ակտիվը այնքանով, որքանով շարունակվում է իր ներգրավվածությունը ֆինանսական ակտիվի մեջ, որն այն չափն է, որով այն ենթարկված է փոխանցված ակտիվի արժեքի փոփոխությունների ազդեցությանը:

Որոշ գործարքներում Խումբը պահպանում է փոխանցված ֆինանսական ակտիվը վճարի դիմաց սպասարկելու պարտավորությունը: Փոխանցված ակտիվը ապաճանաչվում է, եթե բավարարում է ապաճանաչման չափանիշներին: Ակտիվը կամ պարտավորությունը ճանաչվում են սպասարկման պայմանագրով, եթե սպասարկման վճարը ավելին է (ակտիվ) կամ պակաս (պարտավորություն), քան սպասարկման դիմաց բավարար չափով հատուցումը:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Խումբն ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը երբ, նրա պայմանագրային պարտավորությունները չեն կատարվում կամ չեղյալ են համարվում, կամ ժամկետը լրանում է:

4.5.4 Ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների փոփոխում

Ֆինանսական ակտիվներ

Եթե ֆինանսական ակտիվի պայմանները փոփոխվում են, Խումբը գնահատում է՝ արդյոք փոփոխված ակտիվի դրամական միջոցների հոսքերը էականորեն են տարբերվում: Եթե դրամական միջոցների հոսքերը էականորեն են տարբերվում, ապա սկզբնական ֆինանսական ակտիվից դրամական հոսքերի պայմանագրային իրավունքները համարվում են ուժը կորցրած: Այս դեպքում սկզբնական ֆինանսական ակտիվը ապաճանաչվում է (տե՛ս 4.5.3 ծանոթագրություն), իսկ նոր ֆինանսական ակտիվը ճանաչվում է իրական արժեքով՝ գումարած պայմաններին համապատասխանող գործարքի գծով ծախսումները:

Եթե փոփոխված ակտիվի ամորտիզացված արժեքով դրամական հոսքերը էականորեն չեն տարբերվում, ապա փոփոխությունը չի հանգեցնում ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչման: Այս դեպքում Խումբը վերահաշվարկում է ֆինանսական ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքը և համախառն հաշվեկշռային արժեքի ճշգրտման արդյունքում առաջացած գումարը ճանաչում է որպես փոփոխությունից օգուտ կամ վնաս շահույթում կամ վնասում: Եթե նմանատիպ փոփոխությունը կատարվում է վարկառուի ֆինանսական դժվարությունների պատճառով (տե՛ս 4.5.6 ծանոթագրություն), ապա օգուտը կամ վնասը ներկայացվում է արժեզրկումից կորուստների հետ միասին: Այլ դեպքերում՝ այն ներկայացվում է որպես տոկոսային եկամուտ:

Ֆինանսական պարտավորություններ

Խումբը ապաճանաչում է ֆինանսական պարտավորությունը, երբ վերջինիս պայմանները փոփոխվել են և փոփոխված պարտավորության դրամական միջոցների հոսքերը, ըստ էության, տարբեր են: Այս դեպքում փոփոխված պայմանների հիման վրա ճանաչվում է նոր ֆինանսական պարտավորություն իրական արժեքով: Մարված ֆինանսական պարտավորության և փոփոխված

պայմաններով նոր ֆինանսական պարտավորության հաշվեկշռային արժեքների տարբերությունը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում:

4.5.5 Հաշվանցում

Ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները, եկամուտներն ու ծախսերը համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում հաշվանցվում են և ներկայացվում են զուտ արժեքով, եթե գոյություն ունի օրենսդրորեն հաստատված իրավունք իրականացնելու հաշվառված գումարների հաշվանցում, ինչպես նաև մտադրություն ներկայացնելու այն գուման սկզբունքով կամ միաժամանակ իրացնելու ակտիվը և մարելու պարտավորությունը:

Եկամուտները և ծախսերը ներկայացվում են զուտ արժեքի հիման վրա, միայն երբ դա թույլատրվում է համաձայն ՖՀՄՄ-ների, կամ մի խումբ համանման գործարքներից բխող օգուտի և վնասի դեպքում, օրինակ՝ Խմբի առևտրային գործունեության ընթացքում:

4.5.6 Արժեզրկում

Խումբը կանխատեսումների հիման վրա գնահատում է ակնկալվող պարտքային կորուստները («ECL») հետևյալ ֆինանսական գործիքների նկատմամբ, որոնք չեն չափվում իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով:

Բաժնային ֆինանսական գործիքների համար արժեզրկում չի հաշվարկվում:

Խումբը չափում է կորուստների գծով պահուստները ֆինանսական գործիքի գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստներին հավասար գումարի չափով, բացառությամբ ստորև նշված գործիքների, որոնց համար Խումբը պետք է հաշվարկի ֆինանսական գործիքի ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստը այն գումարի չափով, որը հավասար է 12-ամսյա ակնկալվող պարտքային կորուստներին:

12-ամսյա ակնկալվող պարտքային կորուստները ակնկալվող պարտքային կորուստների մի մասն են, որոնք առաջանում են ֆինանսական գործիքի գծով հաշվետու ամսաթվից հետո 12 ամսում հնարավոր պարտազանցման դեպքերից:

Ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստները ակնկալվող պարտքային կորուստներ են, որոնք առաջանում են բոլոր հնարավոր պարտազանցման դեպքերից ֆինանսական գործիքի ակնկալվող ժամկետի ընթացքում:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների չափում

Ե՛վ ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստները, և՛ 12-ամսյա ակնկալվող պարտքային կորուստները հաշվարկվում են կամ անհատական, կամ խմբային հիմունքներով՝ կախված ֆինանսական գործիքների հիմքում ընկած պորտֆելի բնույթից:

Խումբը մշակել է քաղաքականություն, որը թույլ է տալիս յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ գնահատել՝ արդյոք ֆինանսական գործիքի պարտքային ռիսկը էականորեն է աճել սկզբնական ճանաչումից հետո՝ հաշվի առնելով ֆինանսական գործիքի մնացած գործողության ժամկետի ընթացքում առաջացած պարտազանցման ռիսկի փոփոխությունը: Ավելի մանրամասն բացատրվում է 25.1.2 ծանոթագրությունում:

Վերոնշյալի հիման վրա՝ Խումբը դասակարգում է իր ֆինանսական գործիքները փուլ 1, փուլ 2, փուլ 3 և գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված խմբերում, ինչպես նկարագրված է ստորև՝

Փուլ 1 - երբ վարկերը ճանաչվում են առաջին անգամ, Խումբը ճանաչում է պահուստը 12-ամսյա ակնկալվող պարտքային կորուստների հիման վրա: Փուլ 1-ում դասակարգված վարկերը նաև ներառում են մնացորդներ, որոնցում պարտքային ռիսկը բարելավվել է և վարկը վերադասակարգվել է փուլ 2-ից:

Փուլ 2 - երբ վարկը ստեղծման պահից ունեցել է պարտքային ռիսկի էական աճ, Խումբը ձևավորում է ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ: Փուլ 2-ում դասակարգված վարկերը նաև ներառում են մնացորդներ, որոնցում պարտքային ռիսկը բարելավվել է և վարկը վերադասակարգվել է փուլ 3-ից:

Փուլ 3 – արժեզրկված վարկեր: Խումբը ձևավորում է ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ:

Գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված ակտիվների խումբ - գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված ակտիվներն սկզբնական ճանաչման պահին արժեզրկված ֆինանսական ակտիվներ են: Գնված կամ սկզբնավորված պարտքային առումով արժեզրկված ակտիվները հաշվարկվում են իրական արժեքով սկզբնական ճանաչման պահին, իսկ տոկոսային եկամուտը, ըստ էության, ճանաչվում է պարտքային ռիսկով ճշգրտված արդյունավետ տոկոսադրույքով: Ակնկալվող պարտքային կորուստները ճանաչվում են այն չափով, որքանով առկա է ակնկալվող պարտքային կորուստների հետագա փոփոխություն:

Ակնկալվող պարտքային կորուստները պարտագանցում տեղի ունենալու հավանականության, պարտագանցման պահին պարտքի գումարի, պարտագանցման դեպքում կորստի գումարի գեղջված արդյունք են, որոնք սահմանվում են հետևյալ կերպ.

Պարտագանցում տեղի ունենալու հավանականություն (PD): Այն որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում պարտագանցման հավանական լինելու գնահատումն է: Պարտագանցումը կարող է տեղի ունենալ միայն որոշակի պահի գնահատված ժամանակահատվածում, եթե գործիքը նախկինում չի ապաճանաչվել և դեռևս պորտֆելում է:

Պարտքի գումարը պարտագանցման պահին (EAD): Այն ապագա պարտագանցման ամսաթվի դրությամբ պարտքի գնահատված գումարն է՝ հաշվի առնելով հաշվետու ամսաթվից հետո պարքսի գումարի ակնկալվող փոփոխությունները, ներառյալ մայր գումարի և տոկոսների վճարումները պայմանագրով նախատեսված կարգով կամ այլ կերպ, փոխառություն ստանալու իրավունքի օգտագործումը և բաց թողնված վճարումների գծով հաշվեզրկված տոկոսները:

Կորուստը պարտագանցման դեպքում (LGD): Այն արտահայտում է կորստի գնահատված գումարն, որը կառաջանա, եթե որոշակի պահի տեղի ունենա պարտագանցում: Այն հիմնված է վճարման ենթակա պայմանագրային դրամական հոսքերի և այն դրամական հոսքերի տարբերության վրա, որոնք վարկատուն ակնկալում է ստանալ ներառյալ գրավի իրացումից: Այն սովորաբար արտահայտվում է որպես պարտագանցման պահին պարտքի գումարի տոկոս:

Պարտագանցում տեղի ունենալու հավանականությունը պարտագանցման պահին պարտքի գումարը, պարտագանցման դեպքում կորստի գումարը մանրամասն բացահայտվում են 25.1.2 ծանոթագրությունում:

Վերանայված պայմաններով ֆինանսական ակտիվներ

Եթե փոխառուի ֆինանսական դժվարությունների պատճառով ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները վերանայվում կամ փոփոխվում են կամ գոյություն ունեցող ֆինանսական ակտիվը փոխարինվում է նորով, ապա գնահատվում է ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչման անհրաժեշտությունը (տե՛ս՝ ծանոթ. 4.5.3), և ակնկալվող պարտքային կորուստները հաշվարկվում են հետևյալ կերպ.

Եթե ակնկալվող վերանայումը չի հանգեցնում գոյություն ունեցող ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչմանը, ապա փոփոխված ֆինանսական ակտիվից ակնկալվող դրամական հոսքերը ներառվում են գոյություն ունեցող ակտիվից ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի պակասորդի հաշվարկում,

Եթե ակնկալվող վերանայումը հանգեցնում է գոյություն ունեցող ֆինանսական ակտիվի ապաճանաչմանը, ապա նոր ակտիվի ակնկալվող իրական արժեքը դիտարկվում է որպես ապաճանաչման պահին գոյություն ունեցող ակտիվի վերջնական դրամական հոսք: Այդ գումարը ներառվում է գոյություն ունեցող ֆինանսական ակտիվից ակնկալվող դրամական միջոցների

պակասորդի հաշվարկում, որոնք ակնկալվող ապաճանաչման ամսաթվից մինչև հաշվետու ամսաթիվ զեղչվում են գոյություն ունեցող ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով:

Պարտքային առումով արժեզրկված ֆինանսական ակտիվներ

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը գնահատում է, թե արդյոք ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվները և իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով չափվող պարտքային ֆինանսական ակտիվները պարտքային առումով արժեզրկված են: Ֆինանսական ակտիվները համարվում են պարտքային առումով արժեզրկված, եթե տեղի են ունենում մեկ կամ ավելի իրադարձություններ, որոնք բացասաբար են անդրադառնում ֆինանսական ակտիվի գնահատված ապագա դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Ֆինանսական ակտիվի պարտքային առումով արժեզրկման վկայություններ են հանդիսանում ստորև նշված իրադարձությունների վերաբերյալ տվյալների առկայությունը.

փոխառուի կամ թողարկողի նշանակալի ֆինանսական դժվարությունները,

պայմանագրի խախտումը, ինչպիսին է պարտագանցությունը կամ ժամկետանց դառնալը,

Խմբի կողմից վարկի կամ փոխատվության պայմանների այնպիսի վերանայումը, որը Խումբն այլ հանգամանքներում չէր դիտարկի,

հավանականությունը, որ փոխառուն կսննկանա կամ այլ կերպ ֆինանսապես կվերակազմակերպվի, կամ,

ֆինանսական դժվարությունների հետևանքով արժեթղթերի ակտիվ ֆինանսական շուկայի վերացում,

Վարկը, որի պայմանները վերաբանակցվել են փոխառուի վիճակի վատթարացման պատճառով, սովորաբար համարվում է պարտքային առումով արժեզրկված, եթե գոյություն չունի ապացույց, որ պայմանագրային դրամական հոսքերը չստանալու ռիսկը նշանակալիորեն նվազել է և չկան արժեզրկման այլ հայտանիշներ:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստի ներկայացումը ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում

Ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստը ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներկայացվում է հետևյալ կերպ.

ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ՝ որպես ակտիվների համախառն հաշվեկշռային արժեքից նվազում,

իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով չափվող պարտքային գործիքներ՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում կորստի պահուստ չի ճանաչվում, քանի որ այս ակտիվների համար հաշվեկշռային արժեքը վերջիններիս իրական արժեքն է:

Այնուամենայնիվ, կորստի պահուստը բացահայտվում և ճանաչվում է իրական արժեքի փոփոխությունների գծով պահուստում,

փոխատվության հանձնառությունների և ֆինանսական երաշխավորության պայմանագրերի համար, որպես կանոն, պահուստի տեսքով,

- Փոխատվության հանձնառությունների չօգտագործված մասի գծով ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատման ժամանակ, Խումբը գնահատում է փոխատվության հանձնառության ամբողջ ժամկետի ընթացքում պորտֆելի այն մասը, որը ակտնկալվում է օգտագործել: Ակնկալվող պարտքային կորուստները հետագայում հիմնվում են դրամական հոսքերի ակնկալվող պակասորդի ներկա արժեքի վրա, եթե վարկը օգտագործվել է: Ակնկալվող դրամական պակասորդները զեղչվում են վարկի ակնկալվող պարտքային կորուստների մոտավոր հաշվարկով:

- Երբ ֆինանսական գործիքը ներառում է թե՛ օգտագործված և թե՛ չօգտագործված բաղադրիչ, և Խումբը չի կարող նույնականացնել փոխատվության հանձնառության բաղադրիչի գծով ակնկալվող պարտքային կորուստներն օգտագործված բաղադրիչի գծով ակնկալվող պարտքային կորուստներից առանձին՝ Խումբը ներկայացնում է ընդհանուր կորստի պահուստ երկու բաղադրիչների համար: Ընդհանուր գումարը ներկայացվում է որպես նվազեցում օգտագործված բաղադրիչի համախառն հաշվեկշռային արժեքից: Կորստի պահուստի ավելցուկը օգտագործված բաղադրիչի համախառն հաշվեկշռային արժեքի նկատմամբ ներկայացվում է որպես պահուստ, և:
- Յուրաքանչյուր երաշխավորության վերաբերյալ Խմբի պարտավորությունը չափվում է սկզբնապես ճանաչված գումարի առավելագույնով՝ հանած շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում ճանաչված կուտակված ամորտիզացիան և ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստը: Կրճատումները զեղչվում են ռիսկով ճշգրտված տոկոսադրույքով, որը ենթակա է բացահայտման: Ֆինանսական երաշխավորության պայմանագրերի հետ կապված ակնկալվող պարտքային կորուստները ճանաչվում են պահուստներում:

Դուրսգրում

Վարկերը դուրս են գրվում (մասնակի կամ ամբողջական), եթե չկան դրանց վերադարձման իրական հեռանկարներ: Դա, որպես կանոն, այն դեպքն է, երբ Խումբը որոշում է, որ պարտապանը չունի այնպիսի ակտիվներ կամ եկամտի աղբյուրներ, որոնք կարող են առաջացնել բավարար դրամական հոսքեր՝ դուրսգրման ենթակա գումարը մարելու համար: Այդ ակտիվի ինչպես ընդհանուր հաշվեկշռային արժեքը, այնպես էլ արժեզրկման պահուստը (եթե առկա են) ուղղակիորեն դուրս են գրվում: Դուրսգրումը իրենից ներկայացնում է ճանաչման մասնակի կամ ամբողջական դադարեցում: Սակայն դուրսգրված ֆինանսական ակտիվները դեռևս կարող են ենթարկվել պահանջների կատարման՝ Խմբի պարտքերի հավաքագրման ընթացակարգերի համապատասխան:

4.6 Դրամական միջոցներ

Դրամական միջոցները բաղկացած են կանխիկ դրամից և բանկերում հաշիվներից:

Դրամական միջոցները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով:

4.7 Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ

Իր բնականոն գործունեության ընթացքում Խումբն օգտագործում է բանկերում տարբեր ժամկետայնության բացված ընթացիկ և ավանդային հաշիվներ: Բանկերին տրամադրված ֆիքսված ժամկետով ավանդներն ու կանխավճարները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Ոչ ֆիքսված ժամկետներով միջոցներն ամորտիզացվում են Խմբի ղեկավարության կողմից գնահատված ժամկետներում: Ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ պահանջների գումարները նվազեցվում են արժեզրկումից պահուստների գումարներով:

4.8 Հաճախորդներին տրված վարկեր

Վարկերը և փոխատվությունները ֆիքսված կամ որոշելի վճարումներով ֆինանսական ակտիվներն են, որոնք ստեղծվում են Խմբի կողմից ուղղակիորեն պարտապանին դրամ տրամադրելու միջոցով՝ առանց պարտքը վաճառելու մտադրության:

Ֆիքսված ժամկետներով տրամադրված վարկերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով՝ գումարած գործարքից ծախսումները: Երբ տրամադրված գումարների իրական արժեքը տարբերվում է վարկի իրական արժեքից, օրինակ երբ վարկը տրամադրվում է շուկայականից ցածր տոկոսադրույքով, տրամադրված գումարի և վարկի իրական արժեքների տարբերությունը վարկի սկզբնական ճանաչման ժամանակ ձևակերպվում է որպես ծախս շուկայականից ցածր

դրույքներով ակտիվների տեղաբաշխումից՝ շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում: Այնուհետև վարկերն ու փոխատվությունները չափվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Ֆիքսված մարման ժամկետ չունեցող վարկերն ու փոխատվությունները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ ելնելով մարման ենթադրվող ժամկետներից: Հաճախորդներին տրված վարկերի ու փոխատվությունների գումարները նվազեցվում են դրանց գծով արժեզրկումից պահուստների գումարներով:

4.9 Վարձակալություն

Ցանկացած նոր պայմանագրի դեպքում Խումբը դիտարկում է, թե արդյոք պայմանագիրը վարձակալական է, կամ պարունակում է վարձակալություն: Վարձակալությունը սահմանվում է որպես «պայմանագիր կամ պայմանագրի մի մաս, որը փոխհատուցման դիմաց փոխանցում է ակտիվի (հիմքում ընկած ակտիվ) օգտագործման իրավունքը որոշակի ժամանակահատվածի համար»: Այս սահմանումը կիրառելու համար Խումբը գնահատում է, թե արդյոք պայմանագիրը բավարարում է հետևյալ երեք հիմնական գնահատականներին.

- պայմանագիրը պարունակում է որոշակիացված ակտիվ, որը կա՛մ հստակ սահմանված է պայմանագրում, կա՛մ սահմանվում է անուղղակի վկայության հիման վրա՝ որոշակիացվելով այն պահին, երբ ակտիվը դառնում է հասանելի Խմբին,
- Խումբն իրավունք ունի ստանալու որոշակիացված ակտիվի օգտագործումից, ըստ էության, բոլոր տնտեսական օգուտները օգտագործման ողջ ժամանակահատվածում՝ հաշվի առնելով նրա՝ պայմանագրի որոշակի շրջանակում իրավունքները,
- Խումբն իրավունք ունի օգտագործման ժամանակահատվածի ընթացքում ուղղորդելու որոշակիացված ակտիվի օգտագործումը: Խումբն իրավունք ունի ուղղորդել, թե «ինչպես և ինչ նպատակով» ակտիվն օգտագործել օգտագործման ժամանակաշրջանի ընթացքում:

Վարձակալության ճանաչում և չափում

Խումբը որպես վարձակալ

Վարձակալության մեկնարկի ամսաթվի դրությամբ, Խումբը պետք է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչի օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվը և վարձակալության գծով պարտավորությունը: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվը չափվում է սկզբնական արժեքով, որը ձևավորվում է վարձակալության գծով պարտավորության սկզբնական չափումից, Խումբը կատարած ցանկացած սկզբնական ուղղակի ծախսերից, վարձակալության ժամկետի ավարտին ակտիվի ապատեղակայման և քանդման ցանկացած ծախսի գնահատումից և նախքան վարձակալության մեկնարկի ամսաթիվը կատարված ցանկացած վարձակալական վճարներից (հանած ստացված ցանկացած խրախուսումները):

Խումբը հաշվարկում է օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվի մաշվածությունը գծային հիմունքով վարձակալության մեկնարկի ամսաթվից մինչև օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվի օգտակար ծառայության ավարտի ամսաթվից կամ վարձակալության ժամկետի ավարտի ամսաթվից ամենավաղը: Խումբը նաև գնահատում է օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվը արժեզրկման համար, երբ այդպիսի ցուցանիշներ կան: Վարձակալված գույքի բարելավումները կապիտալիզացվում և մաշվում են գծային հիմունքով՝ որպես հիմք ընդունելով վարձակալության ժամկետից և վարձակալված գույքի օգտակար ծառայության ժամկետից նվազագույնը:

Մեկնարկի ամսաթվին Խումբը չափում է վարձակալության գծով պարտավորությունը այդ ամսաթվին դեռևս չվճարված վարձավճարների ներկա արժեքով՝ դրանք գեղջելով՝ կիրառելով վարձակալությամբ ենթադրվող տոկոսադրույքը, եթե այդ դրույքը կարելի է հեշտությամբ որոշել, կամ Խմբի լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը:

Վարձակալության գծով պարտավորության չափման մեջ ներառվող վարձավճարները պարունակում են հաստատուն վճարումներ (ներառյալ՝ ըստ էության հաստատուն վճարումներ), վարձակալության փոփոխուն վճարումներ, որոնք կախված են ինդեքսից կամ դրույքից, գումարներ, որոնք, ինչպես սպասվում է կվճարվեն մնացորդային արժեքի երաշխիքի ներքո և վճարումներից, որոնք առաջանում են օպցիոններից, որոնց իրագործման վերաբերյալ կա խելամիտ համոզմունք:

Սկզբնական չափումից հետո պարտավորությունը կնվազեցվի կատարված վճարումների և կմեծացվի տոկոսների չափով: Այն վերաչափվում է՝ արտացոլելու ցանկացած վերագնահատում կամ փոփոխություն, կամ եթե առկա են փոփոխություններ ըստ էության հաստատուն վճարումներում:

Երբ վարձակալության գծով պարտավորությունը վերաչափվում է, համապատասխան ճշգրտումը արտացոլվում է օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվում կամ շահույթում և վնասում, եթե օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվը նվազեցվել է գրոյի:

Խումբը կարճաժամկետ վարձակալությունների և փոքրարժեք ակտիվների վարձակալությունների հաշվառման համար ընտրել է գործնական մոտեցումներ: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվ և վարձակալության գծով պարտավորություն ճանաչելու փոխարեն, դրանց հետ կապված վճարումները վարձակալության ժամկետի ընթացքում ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում որպես ծախս՝ գծային հիմունքով:

Խումբը սահմանում է իր լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը՝ վերլուծելով փոխառությունները արտաքին տարբեր աղբյուրների հիման վրա և կատարում է որոշակի ճշգրտումներ՝ արտացոլելու վարձակալության պայմանները և վարձակալված ակտիվի տեսակը:

Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները ընդգրկվել են հիմնական միջոցների տողում, իսկ վարձակալության գծով պարտավորությունները՝ այլ պարտավորություններում:

Խումբը որպես վարձատու

Որպես վարձատու՝ Խումբը դասակարգում է իր վարձակալությունները որպես գործառնական կամ ֆինանսական:

Վարձակալությունը դասակարգվում է որպես ֆինանսական, եթե այն փոխանցում է հիմքում ընկած ակտիվի սեփականության իրավունքի հետ կապված ըստ էության բոլոր ռիսկերը և հատույցները և գործառնական, եթե նշվածը տեղի չի ունենում:

4.10 Հիմնական միջոցներ

Հիմնական միջոցները ներկայացված են սկզբնական արժեքի և կուտակված մաշվածության տարբերությամբ: Երբ ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը ավելի մեծ է նրա գնահատված փոխհատուցվող գումարից ոչ ժամանակավոր հանգամանքների պատճառով, այն անմիջապես նվազեցվում է մինչև այդ փոխհատուցվող գումարը:

Մաշվածությունը հաշվարկվում է գծային մեթոդով ակտիվի օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում, կիրառելով հետևյալ տարեկան դրույքաչափերը՝

	Օգտակար ծառայության ժամկետ (տարիներ)	Տոկոսադրույք (%)
Շենքեր	20	5
Համակարգիչներ և կապի միջոցներ	1-7	100-14.3
Տրանսպորտային միջոցներ	5	20
Այլ հիմնական միջոցներ	5	20

Վարձակալված հիմնական միջոցների վրա ուղղված կապիտալ բնույթի ծախսումները կապիտալացվում և ամորտիզացվում են գծային հիմունքով վարձակալման ժամկետի և հիմնական միջոցների և դրանց օգտակար ծառայության ժամկետներից նվազագույնով:

Հիմնական միջոցների վերանորոգման և պահպանման հետ կապված ծախսումները շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում ճանաչվում են որպես ծախս՝ դրանց կատարման պահին: Կապիտալ բնույթի նորոգման ծախսումները ավելացվում են ակտիվի հաշվեկշռային արժեքին, երբ հավանական է, որ դրանց շնորհիվ ապագա տնտեսական օգուտները՝ ավելի շատ, քան ակնկալվում էր առկա ակտիվի նորմատիվային ցուցանիշների սկզբնական գնահատումից, կհոսեն դեպի խումբ: Այս ծախսումների մաշվածությունը հաշվարկվում է համապատասխան ակտիվի օգտակար ծառայության մնացորդային ժամկետի ընթացքում:

Հիմնական միջոցի իրացումից առաջացած օգուտ կամ վնասը որոշվում է որպես ակտիվի իրացումից զուտ մուտքերի և հաշվեկշռային արժեքի տարբերություն և հաշվառվում է գործառնական շահույթում:

4.11 Ոչ նյութական ակտիվներ

Ոչ նյութական ակտիվները բաղկացած են համակարգչային ծրագրերից, արտոնագրերից և այլն:

Առանձին ձեռքբերված ոչ նյութական ակտիվները սկզբնապես ճանաչվում են ինքնարժեքով: Նախնական ճանաչումից հետո ոչ նյութական ակտիվները հաշվառվում են ինքնարժեքով՝ նվազեցնելով կուտակված ամորտիզացիան կամ արժեզրկումից կորուստները: Ոչ նյութական ակտիվների օգտակար ծառայությունների ժամկետները կարող են լինել որոշակի կամ անորոշ: Որոշակի օգտակար ծառայությունների ժամկետներ ունեցող ոչ նյութական ակտիվներն ամորտիզացվում են գծային հիմունքով օգտակար ծառայության 1-ից 10 տարիների ընթացքում և գնահատվում են արժեզրկման առումով, երբ առկա են արժեզրկման հատկանիշներ: Ամորտիզացիայի հաշվառման մեթոդները և ժամկետները վերանայվում են յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա վերջում:

Խումբը անորոշ օգտակար ծառայությունների ժամկետներ ունեցող ոչ նյութական ակտիվներ չունի:

Համակարգչային ծրագրերի ընթացիկ սպասարկման ծախսերը հաշվառվում են որպես ծախս դրանց կատարման ժամանակ:

4.12 Բռնագանձված ակտիվներ

Խմբի քաղաքականությունն է սահմանել՝ արդյոք բռնագանձված ակտիվը կարող է լավագույնս օգտագործվել իր ներքին գործառնությունների համար, թե պետք է վաճառվի: Ներքին գործառնությունների համար օգտագործման ենթակա ակտիվները փոխանցվում են իրենց համապատասխան ակտիվների դաս սկզբնական ապահովված ակտիվի բռնագանձված կամ հաշվեկշռային արժեքի նվազագույնով: Ակտիվները, որոնց համար վաճառքն ավելի լավ տարբերակ է ճանաչվում, ըստ Խմբի քաղաքականության՝ փոխանցվում են վաճառքի համար մատչելի ակտիվների դաս՝ իրենց իրական արժեքով (ֆինանսական ակտիվների դեպքում), իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների դեպքում՝ իրական արժեքով՝ հանած բռնագանձման ամսաթվի դրությամբ վաճառքից ծախսերը:

Որոշ դեպքերում, ակտիվները բռնագանձվում են վարկային պարտավորությունների չկատարման արդյունքում: Բռնագանձված ակտիվները չափվում են սկզբնական արժեքից և իրացման զուտ արժեքից նվազագույնով:

4.13 Ոչ ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ այլ ոչ ֆինանսական ակտիվները, բացառությամբ հետաձգված հարկերի, գնահատվում են արժեզրկված լինելու հայտանիշ բացահայտելու նպատակով: Ոչ ֆինանսական ակտիվների փոխհատուցվող գումարը որոշվում է

որպես նրանց իրական արժեքից՝ հանած վաճառքի ծախսումները, և օգտագործման արժեքից առավելագույնը:

Օգտագործման արժեքը գնահատելիս գնահատված ապագա դրամական հոսքերը զեղչվում են մինչև իրենց ներկա արժեքը՝ օգտագործելով զեղչման մինչև հարկումը դրույքը, որն արտացոլում է փողի ժամանակային արժեքի ընթացիկ շուկայական գնահատումները և ակտիվին հատուկ ռիսկերը: Այլ ակտիվներից առաջացող դրամական միջոցների ներհոսքերից մեծապես անկախ դրամական միջոցների ներհոսքեր չառաջացնող ակտիվների փոխհատուցվող գումարը որոշվում է այն դրամաստեղծ միավորի համար, որին պատկանում է տվյալ ակտիվը: Արժեզրկումից կորուստը ճանաչվում է, երբ ակտիվի կամ նրա դրամաստեղծ միավորի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է նրա փոխհատուցվող գումարը:

Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով արժեզրկումից կորուստները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում և հակադարձվում է միայն այն դեպքում, եթե տեղի են ունեցել փոփոխություններ փոխհատուցվող գումարը որոշելիս օգտագործված գնահատականներում: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է միայն այն չափով, որքանով ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը չի գերազանցում այն հաշվեկշռային արժեքը, որը որոշված կլինի (առանց համապատասխան մաշվածության կամ ամորտիզացիայի), եթե արժեզրկումից կորուստ ճանաչված չլինի:

4.14 Ներգրված միջոցներ

Ներգրված միջոցները, որոնք ներառում են ՀՀ կենտրոնական բանկի, ՀՀ բանկերի, միջազգային և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների վարկերը և փոխառությունները, սկզբնապես ճանաչվում են ստացված միջոցների իրական արժեքով՝ հանած գործառնությունների գծով ուղղակի ծախսերը: Սկզբնական ճանաչումից հետո ներգրված միջոցները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Եկամուտները և ծախսերը գրանցվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում, ինչպես պարտավորությունների ապաճանաչման ժամանակ, այնպես էլ ամորտիզացիայի ընթացքում:

5 Կարևորագույն հաշվապահական գնահատումներ և դատողություններ

ՖՀՄՄ համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումը պահանջում է, որ Խմբի ղեկավարությունը կատարի կարևորագույն հաշվապահական գնահատումներ, դատողություններ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն են թողնում համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների ամսաթվի դրությամբ ակտիվների և պարտավորությունների ներկայացվող գումարների, ինչպես նաև հաշվետու ժամանակաշրջանի եկամուտների և ծախսերի վրա: Գնահատումները և դրանց հետ կապված ենթադրությունները, հիմնվելով պատմական փորձի և այլ գործոնների վրա, որոնք հիմնավորված են տվյալ պայմաններում, հիմք են հանդիսանում դատողություններ անելու այն ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների վերաբերյալ, որոնք արժեքը հնարավոր չէ որոշել այլ վստահելի աղբյուրներից: Ամեն դեպքում, չնայած գնահատումները հիմնվում են ղեկավարության կողմից ընթացիկ իրադարձությունների լավագույն պատկերացումների վրա, փաստացի արդյունքները վերջին հաշվով կարող են տարբերվել կատարված գնահատումներից:

Գնահատումները և հիմքում ընկած ենթադրությունները շարունակաբար վերանայվում են: Հաշվապահական հաշվառման գնահատումների վերանայումները ճանաչվում են այն ժամանակաշրջանում, որում վերանայվել են, և այն ապագա ժամանակաշրջաններում, որոնց վրա կարող են ազդեցություն ունենալ:

5.1 Դատողություններ

Ֆինանսական ակտիվների դասակարգում

Խումբը գնահատում է այն բիզնես մոդելը, որի շրջանակում ակտիվները պահվում են, ինչպես նաև գնահատում, թե արդյոք ֆինանսական ակտիվի պայմանագրային պայմանները բացառապես մայր գումարի և չմարված մայր գումարի տոկոսագումարների վճարումներն են (տե՛ս 4.5.2 ծանոթագրությունը):

Ակնկալվող պարտքային կորուստների հաշվարկմանը վերաբորող չափանիշների սահմանում

Խումբը սահմանում է չափանիշներ որոշելու համար, արդյոք տեղի է ունեցել ֆինանսական ակտիվի պարտքային ռիսկի նշանակալի աճ սկզբնական ճանաչումից ի վեր, որոշելու համար ակնկալվող պարտքային կորուստների (ԱՊԿ) չափման մեջ ապագայամետ տեղեկատվությունը ներառելու մեթոդաբանությունը և ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման համար օգտագործվող մոդելների ընտրությունն և հաստատումը:

5.2 Ենթադրություններ և գնահատման անորոշություն

Իրական արժեքի չափումը

Ֆինանսական գործիքների (երբ ակտիվ շուկայի գնանշումներ չկան) և ոչ ֆինանսական ակտիվների իրական արժեքը սահմանելու համար ղեկավարությունն օգտագործում է գնահատման մոդելներ: Սա ներառում է գնահատումների և ենթադրությունների մշակում համապատասխան նրան, թե շուկայի մասնակիցները ինչպես կգնահատեն գործիքները: Ղեկավարությունն իր ենթադրություններում որքան հնարավոր է հիմնվում է դիտարկվող տվյալների վրա, սակայն դրանք միշտ չէ, որ հասանելի են: Այդ դեպքում, ղեկավարությունն օգտագործում է իր ունեցած ամենալավ տեղեկատվությունը: Գնահատված իրական արժեքը կարող է տարբերվել փաստացի արժեքից, որը հաշվետու ժամանակաշրջանի դրությամբ կարող է ձեռք բերվել անհատական գործարքների դեպքում (տե՛ս Ծանոթագրություն 22):

Հիմնական միջոցների օգտակար ծառայության ժամկետ

Հիմնական միջոցների օգտակար ծառայության ժամկետի գնահատումը նմանատիպ ակտիվների օգտագործման փորձի հիման վրա դատողության արդյունք է: Ապագա տնտեսական օգուտները մարմնավորվում են ակտիվներում և սպասվում հիմնականում օգտագործմանը զուգընթաց: Ղեկավարությունը մնացորդային օգտակար ծառայության ժամկետը գնահատում է ակտիվի ընթացիկ տեխնիկական վիճակին համապատասխան և ըստ այն գնահատված ժամանակաշրջանի, որի ընթացքում Խումբը կանխատեսում է ստանալ օգուտներ: Մնացորդային օգտակար ծառայության ժամկետի գնահատման համար հաշվի են առնվում հետևյալ հիմնական գործոններն. ակտիվների կանխատեսվող օգտագործումը, գործառնական գործոններից և պահպանման ծրագրից կախված՝ մաշվածությունը և շուկայական պայմանների փոփոխություններից առաջացող մաշվածությունը:

Վարձակալության երկարաձգման օպցիոններ

Երբ Խումբն ունի վարձակալության երկարաձգման օպցիոն, ղեկավարությունը օգտագործում է իր դատողությունը՝ որոշելու այդ հնարավորության ողջամտորեն կիրառումը: Ղեկավարությունը հաշվի է առնում բոլոր փաստերն ու հանգամանքները՝ ներառյալ իրենց նախկին փորձը և ակտիվը փոխելու դեպքում առաջացած ցանկացած ծախս, եթե երկարաձգման հնարավորությունը չի կիրառվում վարձակալության ժամկետը որոշելու համար:

Կապակցված կողմերի հետ գործառնություններ

Խումբը իր գործունեության ընթացքում իրականացնում է գործառնություններ կապակցված կողմերի հետ: Նշված գործառնությունները հիմնականում իրականացվում են շուկայական

պայմաններով: Գործող շուկայի բացակայության դեպքում Խումբը կատարում է դատողություններ գործառնությունների շուկայական կամ ոչ շուկայական բնույթի վերաբերյալ: Դատողությունները հիմնվում են այլ հաճախորդների հետ նմանատիպ գործառնությունների, ինչպես նաև արդյունավետ դրույքների վերլուծությունների վրա (տե՛ս՝ ծանոթագրություն 21):

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում

Խումբը գնահատում է, թե արդյոք ֆինանսական ակտիվի գծով պարտքային ռիսկը էականորեն է աճել սկզբնական ճանաչումից հետո և ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման գործընթացում ապագայամետ տեղեկատվության ներառումը (տե՛ս՝ ծանոթագրություն 25.1.2), ինչպես նաև վերականգնվող դրամական միջոցների հոսքերի գնահատման համար օգտագործվող հիմնական ենթադրությունները (տե՛ս՝ ծանոթագրություն 4.5.6):

Հարկային օրենսդրություն

ՀՀ հարկային օրենսդրությունը ենթակա է տարակարծիք մեկնաբանությունների: Տե՛ս՝ 20 ծանոթագրությունը:

6 Զուտ տոկոսային եկամուտ և (ծախս)

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
<i>Արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով հաշվարկված տոկոսային եկամուտ</i>		
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	34,692	64,735
Հաճախորդների տրված վարկեր	2,227,773	2,055,222
Ընդամենը տոկոսային եկամուտ	2,262,465	2,119,957
Վարկեր և փոխառություններ	(557,334)	(598,964)
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	(9,388)	(10,450)
Ընդամենը տոկոսային ծախս	(566,722)	(609,414)
Ընդամենը զուտ տոկոսային եկամուտ	1,695,743	1,510,543

7 Արտարժույթային գործառնություններից զուտ օգուտ/(վնաս)

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Արտարժույթի առք ու վաճառքից զուտ օգուտ	2,378	6,478
Ոչ առևտրային ակտիվների և պարտավորությունների արտարժույթային փոխարկումից զուտ վնաս	(31,991)	(267)
Ընդամենը արտարժույթային գործառնություններից զուտ օգուտ/(վնաս)	(29,613)	6,211

8 Այլ գործառնական ծախսեր

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Վճարահաշվարկային համակարգերի գծով ծախսեր	5,425	1,664
Վարկային գործառնությունների սպասարկման ծախսեր	50,262	41,710
Այլ գործառնական ծախս	700	1,022
Ընդամենը այլ գործառնական ծախսեր	56,387	44,396

9 Պարտքային կորուստների գծով ծախս/(ծախսի հակադարձում)

Հազար ՀՀ դրամ	2023				
	Ծանոթ.	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	14	(1,563)	-	-	(1,563)
Հաճախորդներին տրված վարկեր	15	14,001	52,040	(324,346)	(258,305)
Այլ ակտիվներ	17	(1,117)	-	-	(1,117)
Ընդամենը պարտքային կորուստների գծով ծախս / (ծախսի հակադարձում)		11,321	52,040	(324,346)	(260,985)

Հազար ՀՀ դրամ	2022				
	Ծանոթ.	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	14	(2,357)	-	-	(2,357)
Հաճախորդներին տրված վարկեր	15	10,058	(70,953)	(317,300)	(378,195)
Այլ ակտիվներ	17	(1,347)	-	-	(1,347)
Ընդամենը պարտքային կորուստների գծով ծախս/ (ծախսի հակադարձում)		6,354	(70,953)	(317,300)	(381,899)

10 Անձնակազմի գծով ծախսեր

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Աշխատակիցների հատուցումներ ներառյալ դրանց վերաբերող հարկերը	944,776	863,741
Անձնակազմի գծով այլ ծախսեր	26,066	26,861
Ընդամենը անձնակազմի գծով ծախսեր	970,842	890,602

11 Այլ վարչական ծախսեր

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	142,025	134,827
Նյութական ակտիվների վերանորոգման և սպասարկման ծախսեր	45,208	42,283
Անվտանգության գծով ծախսեր	36,436	33,020
Կոմունալ և գրասենյակային ծախսեր	30,964	44,501
Խորհրդատվական և այլ ծառայությունների գծով ծախսեր	25,574	19,520
Հարկեր, (բացառությամբ շահութահարկի) և տուրքեր	24,841	24,049
Կապի և հաղորդակցման միջոցների գծով ծախսեր	12,962	13,747
Դատական ծախսեր	9,627	15,939
Ֆինանսական հաշտարարի գրասենյակի գծով ծախսեր	8,857	8,861
Գովազդի ծախսեր	8,243	5,932
Տրանսպորտային ծախսեր	3,858	4,142
Բարեգործական ծախսեր	1,874	-
Փոքրաթեք ակտիվների վարձակալության ծախսեր	331	255
Այլ ծախսեր	11,265	6,794
Ընդամենը այլ վարչական ծախսեր	362,065	353,870

12 Շահութահարկի գծով ծախս

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Ընթացիկ հարկի գծով ծախս	98,831	33,832
Հետաձգված հարկ	10,797	83,974
Ընդամենը շահութահարկի գծով ծախս	109,628	117,806

Հայաստանի Հանրապետությունում շահութահարկի դրույքաչափը կազմում է 18% (2022թ.՝ 18%): ՀՀ հարկային օրենսդրության և ՖՀՄՄ-ի միջև եղած տարբերությունը մի շարք ակտիվների և պարտավորությունների գծով առաջացնում է ժամանակավոր տարբերություններ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման նպատակներով դրանց հաշվեկշռային արժեքների և հարկման բազայի միջև: Հետաձգված շահութահարկի գումարը հաշվարկվում է 18% հիմնական դրույքաչափը կիրառելով:

Ստորև ներկայացվում է շահութահարկի գծով ծախսի և հաշվապահական շահույթի միջև փոխկապակցվածությունը.

Հազար ՀՀ դրամ	Արդյունավետ դրույքաչափ		Արդյունավետ դրույքաչափ	
	2023	(%)	2022	(%)
Շահույթ մինչև հարկումը	552,966	-	631,451	-
Շահութահարկ	99,534	18	113,661	18
Չնվազեցվող ծախսեր	3,555	1	672	-
Արտարժույթի բացասական փոխարժեքային տարբերություն	5,758	1	48	-
Հաշմանդամ աշխատակիցների գծով արտոնություն	(1,208)	-	(1,429)	-
Վարկերի զիջում	1,869	-	1,744	-
Փոխանցվող հարկային վնասի չճանաչված հետաձգված հարկային ակտիվի ազդեցությունը	120	-	3,110	-
Ընդամենը շահութահարկի գծով ծախս	<u>109,628</u>	<u>20</u>	<u>117,806</u>	<u>18</u>

Ժամանակավոր տարբերությունների գծով հետաձգված հարկի հաշվարկ.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023				
	31 Դեկտեմբերի 2022	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	Ջուտ մնացորդ	Հետաձգված հարկային ակտիվ	Հետաձգված հարկային պարտավորություն
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	(1,587)	1,587	-	-	-
Հաճախորդներին տրված վարկեր	23,497	(12,702)	10,795	10,795	-
Հիմնական միջոցներ և ոչ նյութական ակտիվներ	(15,311)	(9,744)	(25,055)	-	(25,055)
Այլ ակտիվներ	(334)	(289)	(623)	-	(623)
Վարկեր և փոխառություններ	(891)	(226)	(1,117)	-	(1,117)
Այլ պարտավորություններ	18,701	3,280	21,981	21,981	-
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	18,979	7,297	26,276	26,276	-
Հետաձգված հարկային ակտիվ/ (պարտավորություն)	<u>43,054</u>	<u>(10,797)</u>	<u>32,257</u>	<u>59,052</u>	<u>(26,795)</u>

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2022				
	01 Հունվարի 2022	Շահույթում կամ վնասում ճանաչված	Զուտ մնացորդ	Հետաձգ- ված հարկային ակտիվ	Հետաձգված հարկային պարտավո- րություն
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	(1,455)	(132)	(1,587)	-	(1,587)
Հաճախորդներին տրված վարկեր	11,371	12,126	23,497	23,497	-
Հիմնական միջոցներ և ոչ նյութական ակտիվներ	(20,196)	4,885	(15,311)	(15,311)	-
Այլ ակտիվներ	(959)	625	(334)	-	(334)
Վարկեր և փոխառություններ	(2,299)	1,408	(891)	-	(891)
Այլ պարտավորություններ	14,947	3,754	18,701	18,701	-
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	27,034	(8,055)	18,979	18,979	-
Փոխանցվող հարկային վնաս	98,585	(98,585)	-	-	-
Հետաձգված հարկային ակտիվ/ (պարտավորություն)	127,028	(83,974)	43,054	45,866	(2,812)

13 Դրամական միջոցներ

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Կանխիկ դրամական միջոցներ	11,310	12,460
Բանկային հաշիվներ	286,095	219,375
Ընդամենը դրամական միջոցներ	297,405	231,835

Դրամական միջոցների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստները մոտ են զրոյական արժեքի, այդ իսկ պատճառով չեն բացահայտվում այս աղյուսակում:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը չի ունեցել բանկային հաշիվներ (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ), որոնց մնացորդները գերազանցել են զուտ ակտիվների մնացորդի 10%-ը:

14 Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Ավանդներ բանկերում	78,166	1,107,980
	<u>78,166</u>	<u>1,107,980</u>
Արժեզրկումից պահուստներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ պահանջների գծով	-	(1,563)
Ընդամենը պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	<u>78,166</u>	<u>1,106,417</u>

Ավանդները տեղաբաշխված են երկու բանկերում, ավանդները կարճաժամկետ են, բայց պարբերաբար մարման ժամկետները վերանայվում և երկարաձգվում են:

Ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ պահանջների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների փոփոխությունների վերլուծությունը ներկայացվում է ստորև.

	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
	Փուլ 1	Փուլ 1
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	1,563	3,920
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(1,563)	(2,357)
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>-</u>	<u>1,563</u>

15 Հաճախորդներին տրված վարկեր

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.			31 դեկտեմբերի 2022թ.		
	Համախառն հաշվեկշռային արժեք	Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ	Հաշվեկշռային արժեք	Համախառն հաշվեկշռային արժեք	Արժեզրկման պահուստ	Հաշվեկշռային արժեք
Գյուղատնտեսական վարկեր	4,801,735	(183,745)	4,617,990	5,629,724	(185,295)	5,444,429
Բիզնես վարկեր	1,949,710	(48,498)	1,901,212	1,656,172	(55,772)	1,600,400
Հիփոթեքային վարկեր	5,033,930	(35,555)	4,998,375	4,269,948	(42,726)	4,227,222
Սպառողական վարկեր	2,742,312	(171,188)	2,571,124	1,957,241	(145,468)	1,811,773
Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր	1,347,031	(42,360)	1,304,671	665,435	(38,345)	627,090
Ընդամենը հաճախորդներին տրված վարկեր	<u>15,874,718</u>	<u>(481,346)</u>	<u>15,393,372</u>	<u>14,178,520</u>	<u>(467,606)</u>	<u>13,710,914</u>

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը չի ունեցել այնպիսի վարկառուներ կամ կապակցված վարկառուների խմբեր (ինչպես նաև 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ), որոնց մնացորդները գերազանցել են Խմբի զուտ ակտիվների 10%-ը:

Գյուղատնտեսական, բիզնես, հիփոթեքային, սպառողական, բնակարանային պայմանների բարելավման, ֆինանսական կազմակերպությունների տրված վարկերի գծով համախառն հաշվեկշռային արժեքներում փոփոխությունների վերլուծությունը ներկայացված է ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ	2023			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Գյուղատնտեսական վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	5,469,609	94,164	65,951	5,629,724
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	2,087,238	10,860	900	2,098,998
Մարված ակտիվներ	(2,984,663)	(37,225)	(80,997)	(3,102,885)
- փոխանցում Փուլ 1	10,707	(10,365)	(342)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(58,131)	59,839	(1,708)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(80,802)	(28,016)	108,818	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	191,164	(16,231)	(143,323)	31,610
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	144,288	144,288
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	4,635,122	73,026	93,587	4,801,735

Հազար ՀՀ դրամ	2023			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	1,600,179	46,002	9,991	1,656,172
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	772,264	1,450	-	773,714
Մարված ակտիվներ	(497,572)	(21,453)	(7,638)	(526,663)
- փոխանցում Փուլ 1	4,883	-	(4,883)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(17,026)	17,026	-	-
- փոխանցում Փուլ 3	(1,857)	(239)	2,096	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	44,840	231	(30,363)	14,708
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	31,779	31,779
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	1,905,711	43,017	982	1,949,710

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	4,191,175	74,163	4,610	4,269,948
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	1,315,841	-	-	1,315,841
Մարված ակտիվներ	(564,141)	(4,480)	(1,269)	(569,890)
- փոխանցում Փուլ 1	9,945	(9,945)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(5,774)	5,774	-	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	14,144	2,999	8,109	25,252
Զուտ դուրսգրում տարվա ընթացքում	-	-	(7,221)	(7,221)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	4,961,190	68,511	4,229	5,033,930

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Մյառնողական վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	1,811,670	85,049	60,522	1,957,241
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	2,115,904	51,980	14,860	2,182,744
Մարված ակտիվներ	(1,358,317)	(37,366)	(40,610)	(1,436,293)
- փոխանցում Փուլ 1	9,906	(6,498)	(3,408)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(57,160)	57,160	-	-
- փոխանցում Փուլ 3	(49,135)	(21,906)	71,041	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	103,165	(20,184)	(83,615)	(634)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	39,254	39,254
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	2,576,033	108,235	58,044	2,742,312

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	630,620	23,448	11,367	665,435
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	1,010,285	4,000	-	1,014,285
Մարված ակտիվներ	(360,060)	(8,651)	(17,271)	(385,982)
- փոխանցում Փուլ 1	3,136	(3,136)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(4,368)	5,239	(871)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(1,099)	(822)	1,921	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	52,740	(5,665)	(57,728)	(10,653)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	63,946	63,946
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	1,331,254	14,413	1,364	1,347,031

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Գյուղատնտեսական վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	6,697,199	206,605	159,734	7,063,538
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	2,122,779	-	-	2,122,779
Մարված ակտիվներ	(3,269,055)	(71,156)	(223,173)	(3,563,384)
- փոխանցում Փուլ 1	47,755	(46,744)	(1,011)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(60,596)	71,841	(11,245)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(57,113)	(62,092)	119,205	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	(11,360)	(4,290)	(15,372)	(31,022)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	37,813	37,813
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	5,469,609	94,164	65,951	5,629,724

Հազար ՀՀ դրամ	2022			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	899,907	24,435	95,315	1,019,657
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	1,188,030	-	-	1,188,030
Մարված ակտիվներ	(449,449)	(39,175)	(49,357)	(537,981)
- փոխանցում Փուլ 1	16,928	(13,181)	(3,747)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(19,600)	93,314	(73,714)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(17,029)	(11,379)	28,408	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	(18,608)	(8,012)	(1,151)	(27,771)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	14,237	14,237
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>1,600,179</u>	<u>46,002</u>	<u>9,991</u>	<u>1,656,172</u>

Հազար ՀՀ դրամ	2022			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	3,031,337	50,535	14,927	3,096,799
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	1,664,778	-	-	1,664,778
Մարված ակտիվներ	(438,894)	(25,082)	(27,251)	(491,227)
- փոխանցում Փուլ 2	(56,859)	66,071	(9,212)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(5,591)	(17,166)	22,757	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	(3,596)	(195)	-	(3,791)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	3,389	3,389
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>4,191,175</u>	<u>74,163</u>	<u>4,610</u>	<u>4,269,948</u>

Հազար ՀՀ դրամ	2022			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Սպառողական վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	1,605,647	149,176	96,724	1,851,547
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	1,422,446	-	-	1,422,446
Մարված ակտիվներ	(1,196,641)	(118,208)	(36,241)	(1,351,090)
- փոխանցում Փուլ 1	44,771	(44,771)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(42,813)	107,249	(64,436)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(21,740)	(8,397)	30,137	-
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	34,338	34,338
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	1,811,670	85,049	60,522	1,957,241

Հազար ՀՀ դրամ	2022			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	585,147	44,940	31,045	661,132
Սկզբնավորված նոր ակտիվներ	381,830	-	-	381,830
Մարված ակտիվներ	(313,551)	(23,915)	(47,661)	(385,127)
- փոխանցում Փուլ 1	8,834	(8,834)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(22,833)	25,112	(2,279)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(8,807)	(13,389)	22,196	-
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտարժույթի վերազնահատումից	-	(466)	(41)	(507)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	8,107	8,107
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	630,620	23,448	11,367	665,435

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Վարկեր ֆինանսական կազմակերպություններին</i>				
Մնացորդը հունվարի 1-ի դրությամբ	48,070	-	-	48,070
Մարված ակտիվներ	(46,692)	-	-	(46,692)
Ակտիվի զուտ փոփոխություն տոկոսների և արտաբժույթի վերազնահատումից	(1,378)	-	-	(1,378)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	-	-	-	-

Գյուղատնտեսական, բիզնես, հիփոթեքային, սպառողական և բնակարանային պայմանների բարելավման վարկերի, ֆինանսական կազմակերպություններին տրված վարկերի գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստներում փոփոխությունների վերլուծությունը ներկայացված է ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Գյուղատնտեսական վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	92,880	40,690	51,822	185,392
- փոխանցում Փուլ 1	5,364	(5,152)	(212)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(902)	2,162	(1,260)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(4,111)	(23,903)	28,014	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(49,174)	12,671	(141,769)	(178,272)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	28,053	3,751	533	32,337
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	144,288	144,288
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	72,110	30,219	81,416	183,745

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	31,797	16,599	7,376	55,772
- փոխանցում Փուլ 1	3,119	-	(3,119)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(305)	305	-	-
- փոխանցում Փուլ 3	(33)	(239)	272	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(14,088)	(2,240)	(35,604)	(51,932)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	12,450	429	-	12,879
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	31,779	31,779
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	32,940	14,854	704	48,498

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	8,346	30,985	3,296	42,627
- փոխանցում Փուլ 1	4,129	(4,129)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(11)	11	-	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(7,102)	(988)	6,745	(1,345)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	1,494	-	-	1,494
Զուտ դուրսգրում տարվա ընթացքում	-	-	(7,221)	(7,221)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	6,856	25,879	2,820	35,555

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Մշտառողական վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	53,840	40,515	51,115	145,470
- փոխանցում Փուլ 1	5,347	(2,949)	(2,398)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(1,843)	1,843	-	-
- փոխանցում Փուլ 3	(12,905)	(18,850)	31,755	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(17,484)	8,509	(84,967)	(93,942)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	46,314	21,958	12,134	80,406
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	39,254	39,254
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	73,269	51,026	46,893	171,188

Հազար ՀՀ դրամ

2023

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	18,321	10,379	9,644	38,344
- փոխանցում Փուլ 1	4,438	(4,438)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(491)	2,156	(1,665)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(844)	(9,760)	10,604	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(10,048)	6,253	(81,418)	(85,213)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	23,586	1,697	-	25,283
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	63,946	63,946
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	34,962	6,287	1,111	42,360

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Գյուղատնտեսական վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	125,035	101,124	129,351	355,510
- փոխանցում Փուլ 1	37,957	(37,275)	(682)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(3,726)	7,357	(3,631)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(8,038)	(13,814)	21,852	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(93,050)	(16,702)	(134,802)	(244,554)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	36,526	-	-	36,526
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	37,813	37,813
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	94,704	40,690	49,901	185,295

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	18,254	10,733	72,295	101,282
- փոխանցում Փուլ 1	8,179	(5,960)	(2,219)	-
- փոխանցում Փուլ 2	(9,568)	63,282	(53,714)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(1,029)	(1,379)	2,408	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(21,748)	(50,077)	(25,631)	(97,456)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	37,709	-	-	37,709
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	14,237	14,237
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	31,797	16,599	7,376	55,772

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	7,989	23,610	13,295	44,894
- փոխանցում Փուլ 2	(13,095)	21,734	(8,639)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(439)	(9,948)	10,387	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(5,055)	(4,322)	(15,135)	(24,512)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	18,955	-	-	18,955
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	3,389	3,389
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	8,355	31,074	3,297	42,726

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Սպառողական վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	41,836	65,824	78,397	186,057
- փոխանցում Փուլ 1	6,325	(6,325)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(1,506)	2,740	(1,234)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(26,596)	(24,990)	51,586	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(22,134)	3,265	(111,973)	(130,842)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	55,915	-	-	55,915
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	34,338	34,338
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	53,840	40,514	51,114	145,468

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	13,492	20,624	24,330	58,446
- փոխանցում Փուլ 1	4,201	(4,201)	-	-
- փոխանցում Փուլ 2	(2,019)	3,684	(1,665)	-
- փոխանցում Փուլ 3	(2,021)	(6,610)	8,631	-
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(7,968)	(3,117)	(29,759)	(40,844)
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում սկզբնավորված նոր ակտիվների գծով	12,636	-	-	12,636
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	-	-	8,107	8,107
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	18,321	10,380	9,644	38,345

Հազար ՀՀ դրամ

2022

	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Վարկեր ֆինանսական կազմակերպություններին</i>				
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	1,728	-	-	1,728
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(1,728)	-	-	(1,728)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	-	-	-	-

Վարկերն ամբողջությամբ տեղաբաշխված են ՀՀ տարածքում: Վարկային պորտֆելի վերլուծությունն ըստ տնտեսության ճյուղերի ներկայացված է ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Անասնապահություն	2,887,278	3,509,560
Բուսաբուծություն	1,676,161	1,924,806
Այլ գյուղատնտեսություն	238,296	195,358
Սպառողական	2,742,312	1,957,241
Բնակարանային պայմանների բարելավում	1,347,031	665,435
Հիփոթեքային	5,033,930	4,269,948
Առևտուր	665,454	647,463
Արդյունաբերություն	1,073,657	806,393
Այլ	210,599	202,316
	<u>15,874,718</u>	<u>14,178,520</u>
Պարտքային կորուստների պահուստ	(481,346)	(467,606)
Ընդամենը հաճախորդներին տրված վարկեր	<u>15,393,372</u>	<u>13,710,914</u>

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 215,184 հազար դրամ գումարով թվով 84 վարկերի (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 280,474 հազար դրամ ընդհանուր գումարով թվով 92 վարկերի) պահանջի իրավունքը Խմբի կողմից գրավադրվել է պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններից ստացված փոխառությունների դիմաց (ծանոթագրություն 18):

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հաճախորդներին տրված վարկերի գնահատված իրական արժեքը բացահայտված է 22 ծանոթագրությունում:

Հաճախորդներին տրված վարկերի ժամկետային վերլուծությունը ներկայացված է 24 ծանոթագրությունում:

Հաճախորդներին տրված վարկերի պարտքային, փոխարժեքային և տոկոսադրույքային վերլուծությունը բացահայտված է 25 ծանոթագրությունում: Տեղեկատվությունը կապակցված անձանց հետ գործարքների վերաբերյալ բացահայտված է 21 ծանոթագրությունում:

16 Հիմնական միջոցներ և ոչ նյութական ակտիվներ

	Շենքեր	Վարձակալված հիմնական միջոցների բարելավում	Համակարգիչներ և կապի սարքավորումներ	Փոխադրամիջոցներ	Գրասենյակային գույք	Ոչ նյութական ակտիվներ	Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ	Ընդամենը
		Շենքեր	Շենքեր	Շենքեր	Շենքեր	Շենքեր	Շենքեր	
<i>Սկզբնական արժեք</i>								
2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	344,527	15,694	392,744	107,219	202,931	65,177	578,153	1,706,445
Ավելացում	-	-	1,395	16,300	1,965	12,367	-	32,027
Վերաչափում	-	-	-	-	-	-	38,332	38,332
Օտարում	-	-	(4,042)	-	(7,700)	(10,000)	(43,576)	(65,318)
2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	344,527	15,694	390,097	123,519	197,196	67,544	572,909	1,711,486
Ավելացում	-	-	8,807	870	2,218	25,696	51,983	89,574
Վերաչափում	-	-	-	-	-	-	19,680	19,680
Օտարում	-	-	(6,755)	-	(3,799)	(1,250)	(49,250)	(61,054)
2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	344,527	15,694	392,149	124,389	195,615	91,990	595,322	1,759,686
<i>Կուտակված մաշվածություն</i>								
2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	226,485	9,859	269,268	107,219	189,948	24,011	448,348	1,275,138
Տարվա ծախս	18,892	1,644	23,386	1,189	4,744	15,209	69,763	134,827
Օտարում	-	-	(4,040)	-	(7,700)	(10,000)	(43,576)	(65,316)
2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	245,377	11,503	288,614	108,408	186,992	29,220	474,535	1,344,649
Տարվա ծախս	18,893	1,627	24,996	2,111	3,374	13,483	77,541	142,025
Օտարում	-	-	(6,755)	-	(3,798)	(1,251)	(49,250)	(61,054)
2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	264,270	13,130	306,855	110,519	186,568	41,452	502,826	1,425,620
<i>Հաշվեկշիռային արժեք</i>								
2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	99,150	4,191	101,483	15,111	10,204	38,324	98,374	366,837
2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	80,257	2,564	85,294	13,870	9,047	50,538	92,496	334,066

Ամբողջությամբ մաշված ակտիվներ

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ցանկում ներառված ամբողջությամբ մաշված ակտիվների սկզբնական արժեքը կազմում է 523,689 հազար դրամ (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 518,461 հազար դրամ):

Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների սահմանափակումներ

2023թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը չի տիրապետել պարտավորությունների դիմաց գրավադրված կամ որևէ այլ սահմանափակման ենթակա հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների (2022թ՝ նույնպես):

Պայմանագրային պարտավորություններ

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը ունի պայմանագրային պարտավորություններ որ նյութական ակտիվներ ձեռք բերելու մասով՝ 28,500 հազար ՀՀ դրամ (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 12,500 հազար ՀՀ դրամ):

17 Այլ ակտիվներ

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
ՀՀ կառավարությունից ստացվելիք գումարներ սուբսիդավորվող վարկերի գծով	22,087	34,370
Վճարահաշվարկային համակարգերից ստացվելիք գումարներ	26,127	13,782
Դեբիտորական պարտքեր և այլ ստացվելիք գումարներ	18,489	7,511
Այլ ֆինանսական ակտիվներ	66,703	55,663
Արժեզրկումից պահուստներ այլ ակտիվների գծով	-	(29)
Ընդամենը այլ ֆինանսական ակտիվներ	66,703	55,634
Կանխավճարներ	36,183	26,137
Կանխավճարներ այլ հարկերի գծով	27,115	29,844
Բռնագանձված ակտիվներ	13,219	26,172
Ապագա ծախսեր	7,462	7,037
Արագամաշ առարկաներ	4,920	5,607
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվներ	88,899	94,797
Ընդամենը այլ ակտիվներ	155,602	150,431

Այլ ֆինանսական ակտիվների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստներում փոփոխությունների վերլուծությունը ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
	Փուլ 1	Փուլ 1
Ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ հունվարի 1-ի դրությամբ	29	1,376
Կորուստների գծով պահուստների զուտ վերաչափում	(1,117)	(1,347)
Զուտ վերականգնում տարվա ընթացքում	1,088	-
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	-	29

Խմբի կողմից տրամադրված վարկերի ապահովվածություն հանդիսացող գրավների նկատմամբ սեփականության իրավունք ստանալու արդյունքում ձեռք բերված ոչ ֆինանսական ակտիվների մանրամասները ներկայացված են ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Անշարժ գույք	13,219	18,472
Հողամաս	-	7,700
Ընդամենը բռնագանձված ակտիվներ	13,219	26,172

Բռնագանձման ամսաթվի դրությամբ գրավը չափվում է չմարած վարկային պարտավորության հաշվեկշռային արժեքից և գրավի իրացման զուտ արժեքից նվազագույնով:

Խմբի քաղաքականությունն է հետամուտ լինել այդ ակտիվների իրացմանը պատշաճ կերպով և սեղմ ժամկետներում: Խումբը հիմնականում չի օգտագործում ոչ կանխիկ գրավները իր սեփական գործունեության իրականացման համար: Ակտիվները չափվում են հաշվեկշռային արժեքից և իրական արժեքից հանած վաճառքի ծախսումները նվազագույնով:

18 Վարկեր և փոխառություններ

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Վարկեր վերաֆինանսավորող վարկային կազմակերպություններից	3,472,005	2,795,186
Վարկեր ՀՀ ԿԲ-ից	1,921,524	2,221,698
Վարկեր միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններից	1,557,287	1,829,629
Փոխառություններ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններից	1,255,211	1,364,310
Վարկեր և օվերդրաֆտներ ՀՀ բանկերից	183,947	-
Ընդամենը վարկեր և փոխառություններ	8,389,974	8,210,823

Ֆինանսական կազմակերպություններից ստացված վարկերը ունեն հաստատուն տոկոսադրույքներ:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ունի հինգ վարկատուներից ստացված վարկեր և փոխառություններ, որոնց միջոցների մնացորդները գերազանցում են Խմբի գուտ ակտիվների 10%-ը (2022թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ հինգ վարկատու): 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այդ մնացորդները կազմում են 7,592,264 հազար դրամ (2022թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 7,575,335 հազար դրամ):

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններից ներգրավված փոխառություններն ապահովված են 215,184 հազար դրամ գումարով վարկերի պահանջի իրավունքի գրավով (2022թ-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 280,474 հազար դրամ) (ծանոթագրություն 15):

Հաշվետու ժամականաշրջանում Խումբը չի ունեցել մայր գումարի, տոկոսների չվճարումներ կամ պայմանագրային պարտավորությունների այլ խախտումներ (2022թ.՝ նույնպես):

19 Այլ պարտավորություններ

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	115,545	128,145
Պարտավորություն անձնակազմի նկատմամբ	113,357	88,567
Կրեդիտորական պարտքեր	12,973	7,554
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ	9,000	14,580
Ընդամենը այլ ֆինանսական պարտավորություններ	250,875	238,846
Պարտավորություններ հարկերի գծով՝ բացառությամբ շահութահարկի	30,405	29,284
Ստացված կանխավճարներ	15,449	14,950
Այլ	2,293	1,620
Ընդամենը այլ ոչ ֆինանսական պարտավորություններ	48,147	45,854
Ընդամենը այլ պարտավորություններ	299,022	284,700

Վարձակալության գծով պարտավորություններ

Խումբը վարձակալության պայմանագրեր է կնքել գլխամասային գրասենյակի, մասնաճյուղերի համար: Բացառությամբ կարճաժամկետ վարձակալությունների և հիմքում ընկած փոքրաթեք ակտիվների վարձակալությունների (տե՛ս ծանոթագրություն 11)՝ յուրաքանչյուր վարձակալություն արտացոլվել է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում որպես օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվ և վարձակալության գծով պարտավորություն: Խումբը դասակարգում է իր օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները սեփական հիմնական միջոցների դասակարգմանը համահունչ (տե՛ս ծանոթագրություն 16):

Ստորև ներկայացված է հաշվետու ժամանակաշրջանում վարձակալության գծով պարտավորությունների շարժը.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Հունվարի 1-ի դրությամբ	128,145	162,453
Ավելացում	51,983	-
Վերաչափում	16,450	35,467
Տոկոսի կուտակում	9,388	10,450
Վճարումներ	(90,421)	(80,225)
Ընդամենը վարձակալության գծով պարտավորություններ դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	115,545	128,145

2023թ. ՖՀՄՄ 16-ի համաձայն ճանաչված վարձակալության գծով պարտավորությունների նկատմամբ կիրառված միջին կշռված տոկոսադրույքը կազմում է 10.5-13.1% (2022թ.՝ 10.5-12.9%):

Վարձակալության գծով պարտավորությունները ապահովված են համապատասխան հիմքում ընկած ակտիվներով: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վարձակալության գծով չզեղչված պարտավորությունների ժամկետային վերլուծությունը արտացոլված է 25.3 ծանոթագրությունում:

20 Պայմանական պարտավորություններ

Իրավական և հարկային պարտավորություններ

Հայաստանում հարկային համակարգը համեմատաբար նոր է, և նրան բնորոշ է օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատարանի որոշումների հաճախակի փոփոխությունները, որոնք երբեմն անհասկանալի են, հակասական և ենթակա տարբեր մեկնաբանությունների: Հարկերը ենթակա են ստուգման և ուսումնասիրման հարկային մարմինների կողմից, որոնք իրավասու են կիրառել տույժեր և տուգանքներ: Հարկային օրենսդրության խախտման դեպքում, հարկային մարմինների կողմից չի կարող կիրառվել հավելյալ հարկերի պարտադրումներ, տույժեր և տուգանքներ, ավելի քան ստուգման նախորդող հաշվետու 3 տարիների համար:

Այս հանգամանքները Հայաստանում կարող են առաջացնել հարկային ռիսկեր, որոնք ավելի զգալի են քան այլ երկրներում: Ղեկավարությունը համոզված է, որ պատշաճ կերպով կատարել է իր հարկային պարտավորությունները, հիմնվելով Հայաստանում կիրառվող հարկային օրենսդրության, պաշտոնական հայտարարությունների և դատարանի որոշումների իր մեկնաբանությունների վրա: Այնուամենայնիվ, համապատասխան մարմինների մեկնաբանությունները կարող են տարբերվել, և եթե ղեկավար մարմիններին հաջողվի հարկադրել իրենց մեկնաբանությունները, ապա այս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա ազդեցությունը կարող է էական լինել:

Ղեկավարությունը համոզված է, որ Խումբը իր գործունեությունը ծավալում է օրենսդրությամբ նախատեսված պահանջների շրջանակներում, և ամբողջությամբ կատարել է իր հարկային պարտավորությունները:

Խմբին ներկայացվող դատական հայցերի առումով ղեկավարությունը համոզված է, որ դրանց հետևանքով առաջացող պարտավորությունները էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի ֆինանսական վիճակի կամ ապագա գործառնությունների արդյունքների վրա:

Ապահովագրություն

Հայաստանում ապահովագրության ոլորտը գտնվում է զարգացման փուլում, և այլ երկրներին հատուկ բազմաթիվ ապահովագրության ձևաչափեր հիմնականում դեռևս կիրառելի չեն: Խումբը նախատեսում է իր գործունեության դադարեցմանը, ինչպես նաև իր գույքի կամ գործունեության հետ կապված ապահովագրական դեպքերի ժամանակ առաջացող գույքի և շրջակա միջավայրի վնասի՝ երրորդ կողմի նկատմամբ պարտավորությանը վերաբերող մասնակի ապահովագրություն: Քանի դեռ Խումբը չի նախատեսել ամբողջական ապահովագրություն, առկա է ռիսկ, որ որոշակի ակտիվների կորուստը կամ ոչնչացումը կարող է ունենալ բացասական ազդեցություն Խմբի գործունեության և համախմբված ֆինանսական վիճակի վրա:

21 Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ

Համաձայն ՀՀՄՄ 24 «Կապակցված կողմերի բացահայտում» կողմերը համարվում են կապակցված, եթե նրանցից մեկը կարող է վերահսկել մյուսին կամ նշանակալի ազդեցություն ունենալ մյուսի վրա՝ ֆինանսական և գործառնական որոշումներ կայացնելիս: Ներկայացվող համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների առումով Խմբի կապակցված կողմերն են նրա հոգաբարձուների խորհրդի անդամները և առանցքային ղեկավար անձնակազմի անդամները, ինչպես նաև նրանց հետ կապակցված անձիք և նրանց կողմից վերահսկվող կազմակերպությունները:

Խումբը վերջնական վերահսկող չունի:

Խումբը իր գործունեության ընթացքում ներգրավված է լինում կապակցված կողմերի հետ մի շարք գործարքներում: Այդ գործարքները ներառում են վարկերը և այլ գործառնություններ:

Գործարքների ծավալները, մնացորդները տարվա վերջի դրությամբ և տարվա եկամուտ և ծախսերը հետևյալն են.

<i>Հազար ՀՀ դրամ</i>	2023	2022
	Ղեկավար անձնակազմը և կապակցված կողմեր	Ղեկավար անձնակազմը և կապակցված կողմեր
<i>Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն</i>		
<i>Հաճախորդներին տրված վարկեր</i>		
Վարկի մնացորդը 1 հունվարի դրությամբ	289,883	167,019
Տարվա ընթացքում տրամադրված վարկեր	7,000	136,877
Տարվա ընթացքում մարված վարկեր	(17,723)	(14,013)
Վարկի մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	279,160	289,883
Արժեզրկումից պահուստ	(1,064)	(1,237)
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>278,096</u>	<u>288,646</u>
<i>Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվություն</i>		
Տոկոսային եկամուտ վարկերի գծով	23,126	20,093
Արժեզրկման (ծախս)/հակադարձում	173	(364)

Ղեկավար անձնակազմի գծով կատարված փոխհատուցումները հետևյալն են.

Հազար ՀՀ դրամ	2023	2022
Աշխատավարձ և պարգևատրումներ	146,175	97,969
Ընդամենը ղեկավար անձնակազմի գծով կատարված փոխհատուցումներ	146,175	97,969

Խմբի հետ կապված անձանց տրամադրված վարկերը վճարման են ենթակա 1-ից 20 տարիների ընթացքում և դրանց տոկոսադրույքը կազմում է 7.5-14% (2022թ.՝ 7.5-14%, վճարման են ենթակա 1-ից 20 տարիների ընթացքում):

22 Իրական արժեքի չափումը

Ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները ներկայացվում են համաձայն իրական արժեքի հիերարխիայի: Այս հիերարխիան բաժանում է ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ակտիվներն ու պարտավորությունները երեք մակարդակների՝ հիմք ընդունելով դրանց իրական արժեքի չափման ժամանակ օգտագործված գործիքների նշանակալիությունը: Իրական արժեքի հիերարխիան ունի հետևյալ երեք մակարդակները՝

Մակարդակ 1 - նույն ակտիվների և պարտավորությունների գծով ակտիվ շուկաներում գնանշվող գները (չճշգրտված):

Մակարդակ 2 - Մակարդակ 1-ում ներառված գնանշվող գներից տարբեր այլ ելակետային տվյալներ, որոնք ակտիվի և պարտավորության համար դիտարկելի են ուղղակիորեն (այսինքն՝ որպես գներ) և թե՛ անուղղակիորեն (այսինքն՝ գների հիման վրա ստացվող):

Մակարդակ 3 - ակտիվի կամ պարտավորության գծով ելակետային տվյալներ, որոնք հիմնված չեն դիտարկվող շուկայական տվյալների վրա (ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ):

22.1 Իրական արժեքով չչափվող ֆինանսական գործիքներ

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքը, որոնք ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում չեն չափվել իրենց իրական արժեքով և ըստ մակարդակի վերլուծում է դրանք իրական արժեքի հիերարխիայում, թե իրական արժեքի չափումը ո՞ր դասում է դասակարգված:

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.				
	Մակարդակ 1	Մակարդակ 2	Մակարդակ 3	Ընդամենը իրական արժեք	Ընդամենը հաշվեկշռային արժեք
<i>Ֆինանսական ակտիվներ</i>					
Դրամական միջոցներ	-	297,405	-	297,405	297,405
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	-	78,166	-	78,166	78,166
Հաճախորդներին տրված վարկեր	-	12,720,068	-	12,720,068	15,393,372
Այլ ակտիվներ	-	66,703	-	66,703	66,703

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2023թ.

				Ընդամենը	Ընդամենը
	Մակարդակ 1	Մակարդակ 2	Մակարդակ 3	իրական արժեք	հաշվեկշռային արժեք
<i>Ֆինանսական պարտավորություններ</i>					
Վարկեր և փոխառություններ	-	8,318,393	-	8,318,393	8,389,974
Այլ պարտավորություններ	-	250,875	-	250,875	250,875

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2022թ.

				Ընդամենը	Ընդամենը
	Մակարդակ 1	Մակարդակ 2	Մակարդակ 3	իրական արժեք	հաշվեկշռային արժեք
<i>Ֆինանսական ակտիվներ</i>					
Դրամական միջոցներ	-	231,835	-	231,835	231,835
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	-	1,106,417	-	1,106,417	1,106,417
Հաճախորդներին տրված վարկեր	-	13,114,637	-	13,114,637	13,710,914
Այլ ակտիվներ	-	55,634	-	55,634	55,634
<i>Ֆինանսական պարտավորություններ</i>					
Վարկեր և փոխառություններ	-	8,137,997	-	8,137,997	8,210,823
Այլ պարտավորություններ	-	238,846	-	238,846	238,846

Պահանջներ և պարտավորություններ այլ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ

Մեկ ամիս մարման ժամկետ ունեցող ակտիվների և պարտավորությունների համար, հաշվեկշռային արժեքը մոտավոր արտացոլում է իրական արժեքը, քանի որ այս ֆինանսական գործիքների մարման ժամկետները բավականին կարճ են: Մեկ ամսից ավելի մարման ժամկետ ունեցող ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքը սահմանվում է ակնկալվող ապագա դրամական միջոցների հոսքերի հաշվարկից ելնելով և զեղչվում է տարվա վերջի դրությամբ գործող համապատասխան տոկոսադրույքներով, որոնք հիմնականում համընկնում են գործող տոկոսադրույքներին:

Հաճախորդներին տրված վարկեր

Այն միջոցների գնահատված իրական արժեքները, որոնք ունեն ֆիքսված տոկոսադրույք, սահմանվում են ելնելով ակնկալվող ապագա դրամական միջոցների հոսքերի հաշվարկից, որոնք զեղչվում են նման պարտքային ռիսկ և մարման ժամկետ ունեցող գործիքների ընթացիկ տոկոսադրույքներով: Կիրառվելիք տոկոսադրույքերը կախված են վարկառուի պարտքային ռիսկից և տատանվում են 6.5% մինչև 24% տարեկան (2022թ. 10.6% մինչև 25.5% տարեկան):

Արժեզրկված վարկերի իրական արժեքը հաշվարկվում է գրավի առարկայի վաճառքից ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի հիման վրա: Գրավի առարկայի արժեքը հիմնված է

անկախ, մասնագիտական որակավորում ունեցող գույքի գնահատողի իրականացրած գնահատումների վրա:

Վարկեր և փոխառություններ

Վարկերի և փոխառությունների իրական արժեքը գնահատվում է օգտագործելով գեղջված դրամական միջոցների հոսքերի մեթոդը, կիրառելով նմանատիպ մարման ժամկետ ունեցող վարկերի համար առաջարկվող դրույքաչափերը:

23 Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների հաշվանցում

2023 և 2022թթ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվության մեջ Խումբը չունի ֆինանսական ակտիվներ և ֆինանսական պարտավորություններ, որոնք ներկայացված են զուտ արժեքով կամ կհաշվանցվեն համաձայն հաշվանցման գլխավոր համաձայնագրի կամ համանման պայմանագրերի:

24 Ակտիվների և պարտավորությունների ժամկետային վերլուծություն

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է ֆինանսական ակտիվները և պարտավորություններն ըստ սպասվելիք մարման ժամկետների: Խմբի չգեղջված պայմանագրային պարտավորությունների մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է ծանոթագրություն 25.3-ում:

Հազար ՀՀ դրամ

	31 դեկտեմբերի 2023թ.						
	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-ից մինչև 12 ամիս	Մինչև 12 ամիս, ենթահանրագումար	1-ից 5 տարի	5 տարուց ավելի	12 ամսից ավելի, ենթահանրագումար	Ընդամենը
Ակտիվներ							
Դրամական միջոցներ	297,405	-	297,405	-	-	-	297,405
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	-	78,166	78,166	-	-	-	78,166
Հաճախորդներին տրված վարկեր	438,260	4,840,033	5,278,293	7,609,450	2,505,629	10,115,079	15,393,372
Այլ ակտիվներ	66,703	-	66,703	-	-	-	66,703
	802,368	4,918,199	5,720,567	7,609,450	2,505,629	10,115,079	15,835,646
Պարտավորություններ							
Վարկեր և փոխառություններ	160,462	2,437,670	2,598,132	4,202,589	1,589,253	5,791,842	8,389,974
Այլ պարտավորություններ (բացառությամբ վարձակալության գծով պարտավորությունների)	21,973	113,357	135,330	-	-	-	135,330
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	7,108	45,562	52,670	62,875	-	62,875	115,545
	189,543	2,596,589	2,786,132	4,265,464	1,589,253	5,854,717	8,640,849
Զուտ դիրք	612,825	2,321,610	2,934,435	3,343,986	916,376	4,260,362	7,194,797
Կուտակված ձեռքվածք	612,825	2,934,435		6,278,421	7,194,797		

	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-ից մինչև 12 ամիս	Մինչև 12 ամիս, ենթահանրագումար	1-ից 5 տարի	5 տարուց ավելի	12 ամսից ավելի, ենթահանրագումար	Ընդամենը
<i>Ակտիվներ</i>							
Դրամական միջոցներ	231,835	-	231,835	-	-	-	231,835
Պահանջներ ֆինանսական ազմակերպությունների նկատմամբ	-	1,106,417	1,106,417	-	-	-	1,106,417
Հաճախորդներին տրված վարկեր	390,737	4,436,752	4,827,489	6,808,317	2,075,108	8,883,425	13,710,914
Այլ ակտիվներ	55,634	-	55,634	-	-	-	55,634
	<u>678,206</u>	<u>5,543,169</u>	<u>6,221,375</u>	<u>6,808,317</u>	<u>2,075,108</u>	<u>8,883,425</u>	<u>15,104,800</u>
<i>Պարտավորություններ</i>							
Վարկեր և փոխառություններ	94,829	2,049,786	2,144,615	4,750,080	1,316,128	6,066,208	8,210,823
Այլ պարտավորություններ (բացառությամբ վարձակալության գծով պարտավորությունների)	22,134	88,567	110,701	-	-	-	110,701
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	6,233	51,595	57,828	70,317	-	70,317	128,145
	<u>123,196</u>	<u>2,189,948</u>	<u>2,313,144</u>	<u>4,820,397</u>	<u>1,316,128</u>	<u>6,136,525</u>	<u>8,449,669</u>
	<u>555,010</u>	<u>3,353,221</u>	<u>3,908,231</u>	<u>1,987,920</u>	<u>758,980</u>	<u>2,746,900</u>	<u>6,655,131</u>
Զուտ դիրք							
Կուտակված ձեռքվածք	<u>555,010</u>	<u>3,908,231</u>		<u>5,896,151</u>	<u>6,655,131</u>		

25 Ռիսկի կառավարում

Խմբի գործունեությանը բնորոշ է ֆինանսական ռիսկերի բազմազանություն և այդ գործունեությունը ենթադրում է ռիսկերի որոշակի աստիճանի և համադրությունների վերլուծություն, գնահատում, ընդունում և կառավարում:

Ռիսկերի կառավարումը Խումբը իրականացնում է բացահայտման, գնահատման և մոնիթորինգի մշտական գործընթացների, ինչպես նաև ռիսկերի սահմանաչափերի հաստատման և ներքին վերահսկողության այլ միջոցառումների միջոցով: Ռիսկերի կառավարման գործընթացը էական նշանակություն ունի Խմբի շահութաբերության կայունության ապահովման գործում, և Խմբի յուրաքանչյուր աշխատակից պատասխանատվություն է կրում իր պարտականությունների հետ կապված ռիսկերի առաջացման համար: Խմբի գործունեությունը ենթարկվում է պարտքային, իրացվելիության ռիսկերի և շուկայական ռիսկի, որն իր հերթին բաժանվում է առևտրային և ոչ առևտրային գործառնությունների հետ կապված շուկայական ռիսկի: Խումբը նաև ենթարկվում է գործառնական ռիսկերի:

Ռիսկերի անկախ կառավարման գործընթացը չի ներառում գործարար ռիսկերը, ինչպիսիք են միջավայրի փոփոխությունները, տեխնոլոգիաների կամ արդյունաբերության փոփոխությունները: Դրանք կառավարվում են Խմբի կողմից ռազմավարական պլանավորման գործընթացում:

Ռիսկի չափազանց կենտրոնացումներ

Ռիսկի կենտրոնացումները առաջանում են, երբ մի շարք գործընկերներ իրականացնում են նմանատիպ գործունեություն, կամ գործունեությունը կատարվում է միևնույն շրջանում, կամ

նրանք ունեն համանման տնտեսական հատկանիշներ, և տնտեսական, քաղաքական կամ այլ պայմաններում փոփոխության արդյունքում ցուցաբերում են նմանատիպ ազդեցություն այդ գործընկերների պայմանագրային պարտավորությունների կատարման ունակության վրա: Ռիսկի կենտրոնացումները արտացոլում են Խմբի գործունեության արդյունքների հարաբերական զգայունությունը պայմանների փոփոխություններին, որոնք ազդեցություն են ունենում կոնկրետ բնագավառի կամ աշխարհագրական շրջանի վրա:

Ռիսկի չափազանց կենտրոնացումներից խուսափելու համար, Խմբի քաղաքականությունը և գործընթացները ներառում են հատուկ սկզբունքներ, ուղղված բազմաբնույթ պորտֆելի պահպանմանը: Իրականացվում է կառավարում ռիսկի սահմանված կենտրոնացումներով:

25.1 Պարտքային ռիսկ

Խմբի գործունեությունը ենթարկվում է պարտքային ռիսկի՝ կապված վարկառուի կողմից պարտավորության չկատարելու հետ, որը Խմբին կորուստներ կարող է պատճառել: Պարտքային ռիսկը Խմբի կարևորագույն ռիսկն է, այդ պատճառով էլ Խումբը այն առանձնակի ուշադրությամբ է վերահսկում: Պարտքային ռիսկը կապված է հիմնականում վարկային գործառնությունների հետ, որոնք հանգեցնում են վարկերի տրամադրմանը: Պարտքային ռիսկի կառավարումը և վերահսկողությունը իրականացվում է Խմբի պարտքային ռիսկի կառավարման համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից և հաշվետվությունները պարբերաբար ներկայացվում են Ղեկավար անձնակազմին:

25.1.1 Վարկային որակի վերլուծություն

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է պարտքային ռիսկին ֆինանսական գործիքների ենթարկվածության վերլուծությունը, որոնց գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստ է ճանաչվում: Ստորև բերված ֆինանսական ակտիվների համախառն հաշվեկշռային արժեքը ներկայացնում է Խմբի՝ այդ ակտիվների գծով պարտքային ռիսկի առավելագույն ենթարկվածությունը՝ հաշվի չառնելով որևէ ապահովվածություն կամ այլ բարելավումներ:

Ներքին վականիշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը բացահայտված է ծանոթագրություն 25.1.2-ում:

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Ներքին վարկանիշեր				
<i>Դրամական միջոցներ (բացառությամբ կանխիկի)</i>				
Բարձր	286,095	-	-	286,095
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	286,095	-	-	286,095
Պարտքային կորուստների պահուստ	-	-	-	-
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	286,095	-	-	286,095
<i>Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ</i>				
Բարձր	78,166	-	-	78,166
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	78,166	-	-	78,166
Պարտքային կորուստների պահուստ	-	-	-	-
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	78,166	-	-	78,166

Գյուղատնտեսական վարկեր

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Ներքին վարկանիշեր				
Բարձր	4,627,756	-	-	4,627,756
Ստանդարտ	7,366	61,381	-	68,747
Ոչ ստանդարտ	-	11,645	-	11,645
Չաշխատող	-	-	93,587	93,587
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	4,635,122	73,026	93,587	4,801,735
Պարտքային կորուստների պահուստ	(72,110)	(30,219)	(81,416)	(183,745)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	4,563,012	42,807	12,171	4,617,990
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Բարձր	1,905,711	-	-	1,905,711
Ստանդարտ	-	11,933	-	11,933
Ոչ ստանդարտ	-	31,084	-	31,084
Չաշխատող	-	-	982	982
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	1,905,711	43,017	982	1,949,710
Պարտքային կորուստների պահուստ	(32,940)	(14,854)	(704)	(48,498)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	1,872,771	28,163	278	1,901,212
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Բարձր	4,961,190	-	-	4,961,190
Ստանդարտ	-	68,511	-	68,511
Չաշխատող	-	-	4,229	4,229
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	4,961,190	68,511	4,229	5,033,930
Պարտքային կորուստների պահուստ	(6,856)	(25,879)	(2,820)	(35,555)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	4,954,334	42,632	1,409	4,998,375
<i>Մպատողական վարկեր</i>				
Բարձր	2,548,619	-	-	2,548,619
Ստանդարտ	27,414	83,427	-	110,841
Ոչ ստանդարտ	-	24,808	-	24,808
Չաշխատող	-	-	58,044	58,044
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	2,576,033	108,235	58,044	2,742,312
Պարտքային կորուստների պահուստ	(73,269)	(51,026)	(46,893)	(171,188)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	2,502,764	57,209	11,151	2,571,124

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Ներքին վարկանիշեր				
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Բարձր	1,328,787	-	-	1,328,787
Ստանդարտ	2,467	14,289	-	16,756
Ոչ ստանդարտ	-	124	-	124
Չաշխատող	-	-	1,364	1,364
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	1,331,254	14,413	1,364	1,347,031
Պարտքային կորուստների պահուստ	(34,962)	(6,287)	(1,111)	(42,360)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	1,296,292	8,126	253	1,304,671
<i>Այլ ֆինանսական ակտիվներ</i>				
Ստանդարտ	66,703	-	-	66,703
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	66,703	-	-	66,703
Պարտքային կորուստների պահուստ	-	-	-	-
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	66,703	-	-	66,703

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2022թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
Ներքին վարկանիշեր				
<i>Դրամական միջոցներ (բացառությամբ կանխիկի)</i>				
Բարձր	219,375	-	-	219,375
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	219,375	-	-	219,375
Պարտքային կորուստների պահուստ	-	-	-	-
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	219,375	-	-	219,375
<i>Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ</i>				
Բարձր	1,107,980	-	-	1,107,980
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	1,107,980	-	-	1,107,980
Պարտքային կորուստների պահուստ	(1,563)	-	-	(1,563)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	1,106,417	-	-	1,106,417

Ներքին վարկանիշեր	31 դեկտեմբերի 2022թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Գյուղատնտեսական վարկեր</i>				
Բարձր	5,465,177	-	-	5,465,177
Ստանդարտ	4,432	79,832	-	84,264
Ոչ ստանդարտ	-	14,332	-	14,332
Չաշխատող	-	-	65,951	65,951
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	5,469,609	94,164	65,951	5,629,724
Պարտքային կորուստների պահուստ	(94,704)	(40,690)	(49,901)	(185,295)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	5,374,905	53,474	16,050	5,444,429
<i>Բիզնես վարկեր</i>				
Բարձր	1,600,179	-	-	1,600,179
Ստանդարտ	-	10,550	-	10,550
Ոչ ստանդարտ	-	35,452	-	35,452
Չաշխատող	-	-	9,991	9,991
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	1,600,179	46,002	9,991	1,656,172
Պարտքային կորուստների պահուստ	(31,797)	(16,599)	(7,376)	(55,772)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	1,568,382	29,403	2,615	1,600,400
<i>Հիփոթեքային վարկեր</i>				
Բարձր	4,191,175	-	-	4,191,175
Ստանդարտ	-	74,163	-	74,163
Չաշխատող	-	-	4,610	4,610
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	4,191,175	74,163	4,610	4,269,948
Պարտքային կորուստների պահուստ	(8,355)	(31,074)	(3,297)	(42,726)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	4,182,820	43,089	1,313	4,227,222
<i>Մպառադական վարկեր</i>				
Բարձր	1,796,901	-	-	1,796,901
Ստանդարտ	14,769	56,881	-	71,650
Ոչ ստանդարտ	-	28,168	-	28,168
Չաշխատող	-	-	60,522	60,522
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	1,811,670	85,049	60,522	1,957,241
Պարտքային կորուստների պահուստ	(53,840)	(40,514)	(51,114)	(145,468)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	1,757,830	44,535	9,408	1,811,773

Ներքին վարկանիշեր	31 դեկտեմբերի 2022թ.			
	Փուլ 1	Փուլ 2	Փուլ 3	Ընդամենը
<i>Բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր</i>				
Բարձր	628,223	-	-	628,223
Ստանդարտ	2,397	22,449	-	24,846
Ոչ ստանդարտ	-	999	-	999
Չաշխատող	-	-	11,367	11,367
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	630,620	23,448	11,367	665,435
Պարտքային կորուստների պահուստ	(18,321)	(10,380)	(9,644)	(38,345)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	612,299	13,068	1,723	627,090
<i>Այլ ֆինանսական ակտիվներ</i>				
Ստանդարտ	55,663	-	-	55,663
Համախառն հաշվեկշռային արժեք	55,663	-	-	55,663
Պարտքային կորուստների պահուստ	(29)	-	-	(29)
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	55,634	-	-	55,634

25.1.2 Արժեզրկման գնահատում

Ստորև բերված հղումները ցույց են տալիս, թե տվյալ համախմբված հաշվետվության որ ծանոթագրություններում են բացահայտվում Խմբի՝ արժեզրկման գնահատման և չափման մոտեցումները: Այն պետք է ընթերցվի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հետ միասին (տե՛ս 4.5.6 ծանոթագրությունը):

Պարտքային ռիսկի էական աճ

Երբ Խումբը որոշում է, թե արդյոք տեղի է ունեցել ֆինանսական գործիքի գծով պարտքային ռիսկի էական աճ սկզբնական ճանաչումից հետո, այն դիտարկում է ողջամիտ և հիմնավորված տեղեկատվությունը, որը տեղի է և հասանելի առանց չարդարացված ծախսերի կամ ջանքերի: Գնահատումը ներառում է թե՛ քանակական, և թե՛ որակական տվյալները՝ հիմք ընդունելով Խմբի նախկին փորձը:

Պարտքային ռիսկի էական աճի տեղի ունենալու հանգամանքը որոշելիս Խումբը որպես չափանիշ կիրառում է ժամկետանցության 30-օրյա սահմանափակիչ վարկային պորտֆելի համար:

Պարտագանցման հավանականության ժամանակային կառուցվածքի ստեղծում

Պարտքային ռիսկի դասերը դիտարկվում են որպես հիմնական ելակետային տվյալներ պարտքային ռիսկի ենթարկվող ժամկետային ավանդների և դրամական միջոցների հետ կապված պարտագանցման հավանականության ժամանակային կառուցվածքը որոշելիս: Վարկանիշ չունեցող կազմակերպությունների դեպքում Խումբը վարկանիշները ճշգրտում է ըստ այն երկրի վարկանիշի, որտեղ իր գործունեությունն է իրականացնում կազմակերպությունը:

Ժամկետանց օրերը դիտարկվում են որպես հիմնական ելակետային տվյալներ պարտքային ռիսկի ենթարկվող անհատներին տրված վարկերի հետ կապված պարտագանցման հավանականության ժամանակային կառուցվածքը որոշելիս՝ միգրացիայի մատրիցների

Մարկովի մոդելի շրջանակներում: Միգրացիայի մատրիցները կառուցվում են օգտագործելով վերջին 60 ամիսների տվյալները:

Պարտքային ռիսկի էական աճի որոշում

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը գնահատում է, թե արդյոք տեղի է ունեցել պարտքային ռիսկի էական աճ սկզբնական ճանաչումից հետո: Պարտքային ռիսկի աճի էական լինելը որոշելիս հաշվի են առնվում ֆինանսական գործիքի և վարկառուի բնութագրերը:

Որպես էական աճի մասին վկայող սահմանափակիչ՝ Խումբը դիտարկում է ակտիվի 30-օրյա ժամկետանցությունը՝ պայմանավորված պարտագանցման գնահատված հավանականության էական աճով: Ժամկետանց օրերը որոշվում են օրերի հաշվարկի միջոցով՝ հաշվելով օրերն այն առաջին օրվանից, երբ վճարումն ամբողջությամբ չի ստացվել:

Եթե գոյությունի ունի վկայություն, որ այլևս չկա պարտքային ռիսկի էական աճի համեմատություն սկզբնական ճանաչման, գործիքի հետ կապված ակնկալվող պարտքային կորուստի գծով պահուստը կրկին չափվում է 12 ամսվա ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստի չափով: Վարկի պայմանագրային պայմանների փոփոխության դեպքում, ապացույցն առ այն, որ գործիքի ամբողջ ժամկետի ընթացքում ակնկալվող պարտքային կորուստը ճանաչելու չափանիշներն այլևս չեն բավարարվում, ներառում է փոփոխված պայմանագրային պայմանների համաձայն վճարումները ժամանակին կատարելու մասին տեղեկատվությունը:

Էական վատթարացման կարգավիճակից դուրս գալու չափանիշներ

Եթե առկա չէ Խմբի կողմից պարտքային ռիսկի էական աճի որոշման չափանիշներից որևիցե մեկը, ապա տեղի է ունենում փուլ 2-ից անցում փուլ 1-ին, բացառությամբ վերանայված պարտքերի, որոնց համար կիրառվում է փորձաշրջան:

Պարտքային ռիսկի մակարդակներ

Խումբը առանձնացնում է պարտքային ռիսկի մակարդակները տարբեր տվյալների հիման վրա, որոնք կանխատեսում են պարտագանցման ռիսկը և հիմնվում են վարկային փորձված դատողության վրա: Պարտքային ռիսկի մակարդակները սահմանվում են որակական և քանակական (հիմնականում ժամկետանց օրերով պայմանավորված) գործոններով, որոնք մատնանշում են պարտագանցման ռիսկը: Այս գործոնները տարբերվում են կախված ռիսկի բնույթից և փոխառուի տեսակից:

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է հաճախորդներին տրված վարկերի, վարկային պարտավորվածությունների և ֆինանսական երաշխավորությունների համար միջին 12-ամսյա PD-ները ըստ յուրաքանչյուր վարկանիշի.

Հազար ՀՀ դրամ	Վարկանիշ	2023	2022
		12-ամսյա PD –ի միջակայք /%	12-ամսյա PD –ի միջակայք /%
Գյուղատնտեսական վարկեր	Բարձր	2.66-7.97	3.78-5.74
	Ստանդարտ	44.51-81.97	44.49-81.52
	Ոչ ստանդարտ	93.46-93.76	93.39-93.58
	Չաշխատող	100	100
Բիզնես վարկեր	Բարձր	3.41-4.94	3.78-5.74
	Ստանդարտ	53.35-81.66	52.95-81.99
	Ոչ ստանդարտ	92.78-87.76	88.71-92.57
	Չաշխատող	100	100
Հիփոթեքային վարկեր	Բարձր	0.21	0.31
	Ստանդարտ	17.28-56.59	21.95-62.95
	Ոչ ստանդարտ	68.22	76.08
	Չաշխատող	100	100
Սպառողական և բնակարանային պայմանների բարելավման վարկեր	Բարձր	3.81-4.49	3.80-4.72
	Ստանդարտ	46.30-80.41	46.59-80.37
	Ոչ ստանդարտ	91.30-91.85	91.83-91.85
	Չաշխատող	100	100

Խմբային գնահատում

Խումբն ակնկալվող պարտքային կորուստները հաշվարկում է խմբային հիմունքներով:

Երբ պարամետրի մոդելավորումն իրականացվում է խմբային հիմունքով, ֆինանսական գործիքները խմբավորվում են իրենց համար ռիսկի ընդհանուր բնութագրերի հիման վրա, որոնք ներառում են միայն գործիքի տեսակը:

Խմբերը ենթակա են կանոնավոր ուսումնասիրության, հավաստիանալու համար, որ առանձին խմբում ներառված ֆինանսական գործիքների պարտքային ռիսկի բնութագրերը նույնանման են

Պարտագանցման սահմանում

Խումբը համարում է, որ ֆինանսական ակտիվի գտնվում է դոֆեյտում, եթե՝

- հավանական չէ, որ վարկառուի ամբողջությամբ կկատարի իր վարկային պարտավորությունները, եթե Խումբը չձեռնարկի այնպիսի գործողություններ, ինչպիսին գրավի իրացումն է (առկայության դեպքում),
- Խմբի նկատմամբ վարկառուի էական վարկային պարտավորություններից որևէ մեկն ավելի քան 90 օր ժամկետանց է:
- հավանական է դառնում, որ ակտիվի պայմանները կվերանայվեն վարկառուի սնանկության արդյունքում՝ վարկային պարտավորությունները մարելու վարկառուի անկարողության պատճառով:

Վարկառուի կողմից պարտականությունների չկատարումը գնահատելիս՝ Խումբը հաշվի է առնում՝

- որակական ցուցանիշները,
- քանակական ցուցանիշները և
- Խմբի ներսում մշակված և արտաքին աղբյուրներից ստացված տվյալները:

Ֆինանսական գործիքի գծով պարտականությունների չկատարման փաստը գնահատելիս ելակետային տվյալները և դրանց նշանակալիությունը կարող են փոփոխվել ժամանակի ընթացքում՝ հանգամանքների փոփոխություններն արտացոլելու համար:

Վերանայված և փոփոխված վարկեր

Խումբը երբեմն զիջումներ կամ փոփոխություններ է կատարում վարկի սկզբնական պայմաններում՝ արձագանքելով վարկառուի ֆինանսական դժվարություններին՝ գրավը սեփականություն վերցնելու կամ այլ կերպ այն հավաքագրելու փոխարեն: Խումբը համարում է վարկը վերանայված այն ժամանակ, երբ կատարում է զիջումներ կամ փոփոխություններ՝ ելնելով վարկառուի ներկա կամ ապագային առնչվող ֆինանսական դժվարություններից, և դրանք չէր կատարի, եթե վարկառուն ֆինանսապես առողջ լիներ: Ֆինանսական դժվարությունների ցուցիչներ են ֆինանսական ցուցանիշների ձախողումները կամ պարտքային ռիսկերի բաժնի կողմից բարձրացված էական մտահոգությունները: Վերանայման միջոցառումները կարող են ընդգրկել վճարման պայմանավորվածությունների երկարաձգում և վարկավորման նոր պայմանների համաձայնեցում: Պայմանների վերանայումից հետո ցանկացած արժեզրկում չափվում է արդյունավետ տոկոսադրույքի կիրառմամբ, որը հաշվարկվում է պայմանների փոփոխությունից առաջ: Դա Խմբի՝ վերանայված վարկերի վերահսկման քաղաքականությունն է, ինչը կօգնի ապահովել ապագա վճարումների հավանականությունը:

Ապաճանաչման վերաբերյալ որոշումները և Փուլ 2-ի ու Փուլ 3-ի միջև դասակարգումը կատարվում է դեպք առ դեպք:

Որպեսզի վարկը չդասակարգվի վերանայված կատեգորիայում, հաճախորդը պետք է համապատասխանի բոլոր հետևյալ չափանիշներին.

իր բոլոր պարտքերը պետք է դիտարկվեն աշխատող,

հաճախորդը չունի որևէ պայմանագիր, որը ավելի քան 30 օր ժամկետանց է:

Եթե փոփոխությունները զգալի են, վարկը ապաճանաչվում է, ինչպես բացատրվում է 4.5.3 ծանոթագրությունում:

Պարտազանցման հավանականություն (PD)

PD- ն ներկայացնում է վարկառուի կողմից իր ֆինանսական պարտավորությունները կա՛մ առաջիկա 12 ամիսների (12mECL), կա՛մ պարտավորության գործողության ամբողջ ժամկետի (LTECL) ընթացքում չկատարելու հավանականությունը:

Գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքի PD հաշվարկվում է կիրառելով ժամկետայնության կառուցվածքը 12-ամսյա PD-ի վրա: Ժամկետայնության կառուցվածքը ցույց է տալիս, թե ինչպես է փոխվում պորտֆելի պարտազանցման հավանականությունը՝ սկզբնական ճանաչման պահից սկսած՝ վարկի գործողության ամբողջ ժամկետի ընթացքում: Ժամկետայնության կառուցվածքը հիմնված է պատմականորեն դիտարկված տվյալների վրա և ենթադրվում է, որ նույնն է պորտֆելի և վարկային դասի խմբի բոլոր ակտիվների համար: Սա հաստատվում է պատմական վերլուծությունների հիման վրա:

Վնաս պարտազանցման ժամանակ (LGD)

Խումբը գնահատում է վնասը պարտազանցման ժամանակ՝ հիմք ընդունելով պարտականությունները չկատարած պայմանագրային կողմերին ներկայացված պահանջների

արդյունքում միջոցների վերադարձման ցուցանիշների վերաբերյալ նախորդ ժամանակաշրջանների տեղեկատվությունը: Վնասը պարտագանցման ժամանակ հաշվարկվում է զեղչված դրամական միջոցների հոսքերի հիման վրա՝ որպես զեղչման գործակից կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքը:

Պարտագանցման դեպքում ռիսկի տակ գտնվող գումար (EAD)

Պարտագանցման դեպքում ռիսկի տակ գտնվող գումար իրենից ներկայացնում է պարտքի գնահատված գումարը, որը կառաջանա, եթե վարկառուն չկատարի իր պարտականությունները: Խումբը հաշվարկում է այս գումարը հաշվի առնելով պարտագանցման դեպքում պարտքի ընթացիկ գումարը և պայմանագրով թույլատրվող և մաշվածության արդյունքում այդ գումարի հնարավոր փոփոխությունները: Ֆինանսական ակտիվի համար պարտագանցման դեպքում ռիսկի տակ գտնվող գումար է հանդիսանում համախառն հաշվեկշռային արժեքը:

Վարկերի գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստի գնահատման զգայունություն

Վարկերի գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատումների փոփոխությունները կարող են ազդեցություն ունենալ վարկերի պարտքային կորուստների գծով պահուստի վրա: Օրինակ, ստորև ներկայացված ցուցանիշները փոփոխվեն աղյուսակում ներկայացված տոկոսով, ապա ակնկալվող պարտքային կորուստների պահուստը կնվազի/կավելանա՝

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.		31 դեկտեմբերի 2022թ.	
	Փոփոխություն ցուցանիշներում, տոկոս	Ազդեցությունը շահույթի վրա մինչև հարկումը	Փոփոխություն ցուցանիշներում, տոկոս	Ազդեցությունը շահույթի վրա մինչև հարկումը
Պարտագանցման հավանականություն (PD)	+1	(88,926)	+1	(80,798)
	- 1	56,307	- 1	80,798
Պարտագանցման դեպքում վնաս (LGD)	+1	(7,381)	+1	(6,928)
	-1	7,381	-1	6,928

Աղյուսակում հանդիպող բացասական արժեքը արտացոլում է ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում պոտենցիալ գուտ նվազում, մինչդեռ դրական արժեքը ցույց է տալիս պոտենցիալ գուտ աճ:

25.1.3 Գրավ և վարկային ապահովման այլ միջոցներ

Պահանջվող գրավի գումարը և տեսակը կախված են փոխառուի պարտքային ռիսկի գնահատումից: Գոյություն ունեն գրավադրման յուրաքանչյուր տեսակի ընդունելիության և գնահատման վերաբերյալ ուղեցույցեր:

Ստացված գրավի հիմնական տեսակները հետևյալն են.

- բիզնես վարկերի դեպքում՝ անշարժ գույք և փոխադրամիջոցներ
- գրավադրմամբ սպառողական վարկերի դեպքում՝ անշարժ գույք, փոխադրամիջոցներ և ոսկերչական իրեր
- հիփոթեքային վարկերի դեպքում՝ անշարժ գույք:

Խումբը չի ունեցել որևէ ֆինանսական գործիք, որի կորուստների գծով պահուստը ճանաչված չէ գրավի առկայության պատճառով:

Համախառն վարկային պորտֆելի վերլուծությունն ըստ ապահովվածության.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Անշարժ գույք	7,884,819	6,883,994
Փոխադրամիջոցներ	405,371	321,568
Ոսկյա զարդեր և ոսկյա այլ իրեր	5,645	28,458
Այլ գրավ	11,109	16,789
Ապահովվածություն չունեցող	7,567,774	6,927,711
Ընդամենը վարկեր (համախառն)	<u>15,874,718</u>	<u>14,178,520</u>

2023 և 2022թթ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ապահովվածություն չունեցող վարկերը հիմնականում տրամադրված են երրորդ անձանց երաշխավորությամբ:

Վերը նշված աղյուսակում ներկայացված արժեքները վարկերի գուտ հաշվեկշռային արժեքներն են, և պարտադիր չէ ներկայացնեն գրավների իրական արժեքը: Գրավների շուկայական արժեքների գնահատումները հիմնված են գրավի գնահատման վրա ըստ տրամադրված վարկերի ամսաթվի: Հիմնականում դրանք չեն թարմացվում մինչև վարկերը չգնահատվեն, որպես անհատապես արժեզրկված:

25.2 Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկն այն ռիսկն է, որ ֆինանսական գործիքների ապագա դրամական միջոցների հոսքերը կամ իրական արժեքը կտատանվի այնպիսի շուկայական փոփոխականների պատճառով, ինչպիսիք են տոկոսադրույքները և արտարժույթի փոխարժեքները:

Միջին տոկոսադրույքներ

	2023		2022	
	Միջին կշռված արդյունավետ տոկոսադրույք, %		Միջին կշռված արդյունավետ տոկոսադրույք, %	
	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար
<i>Տոկոսակիր ակտիվներ</i>				
Ավանդներ բանկերում	9.6	-	5.9	7.0
Հաճախորդներին տրված վարկեր	17.7	12.0	15.6	11.7
<i>Տոկոսակիր պարտավորություններ</i>				
Վարկեր և փոխառություններ	7.1	7.8	6.7	7.1

Տոկոսադրույքի ռիսկ

Տոկոսադրույքի ռիսկը ծագում է այն հավանականությունից, որ տոկոսադրույքների փոփոխություններն ուղղակիորեն կազդեն Խումբը ֆինանսական գործիքների հետ կապված դրամական միջոցների հոսքի և նրանց իրական արժեքի վրա: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբը չունի լողացող տոկոսադրույքով ֆինանսական ակտիվներ և պարտավորություններ:

Արտարժույթի ռիսկ

Արտարժույթի ռիսկն այն ռիսկն է, որ ֆինանսական գործիքների արժեքը կտատանվի արտարժույթի փոխարժեքներում փոփոխությունների հետևանքով: Տնօրենների Խորհուրդը սահմանել է սահմանաչափեր արտարժույթային դիրքերի համար: Դիրքերը վերահսկվում են օրական կտրվածքով, և հեջավորման ռազամավարություն է օգտագործվում դիրքերը սահմանված շրջանակներում պահելու համար:

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս այն արտարժույթները, որոնք կարող են ազդել 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի ոչ առևտրային դրամային ակտիվների և պարտավորությունների և դրանց կանխատեսված դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Վերլուծությունը հաշվարկում է արտարժույթի ՀՀ դրամի նկատմամբ հնարավոր տատանումների ազդեցությունը, այլ փոփոխականները հաստատուն մնալու պայմանով, ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվության վրա (կապված արտարժույթի նկատմամբ զգայուն ոչ առևտրային դրամային ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքի փոփոխմամբ): Աղյուսակում հանդիպող բացասական արժեքը արտացոլում է ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում պոտենցիալ զուտ նվազում, մինչդեռ դրական արժեքը ցույց է տալիս պոտենցիալ զուտ աճ:

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.		31 դեկտեմբերի 2022թ.	
	Փոփոխություն արտարժույթի փոխարժեքում, %	Ազդեցությունը շահույթի վրա մինչև հարկումը	Փոփոխություն արտարժույթի փոխարժեքում, %	Ազդեցությունը շահույթի վրա մինչև հարկումը
ԱՄՆ դոլար	+5	(10,098)	+5	(9,078)

Խմբի արտարժույթի ռիսկի վերլուծությունն ունի հետևյալ տեսքը.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.			
	ՀՀ դրամ	Ազատ փոխարկելի արժույթ	Ոչ փոխարկելի արժույթ	Ընդամենը
<i>Ակտիվներ</i>				
Դրամական միջոցներ	33,461	260,810	3,134	297,405
Պահանջներ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ	78,166	-	-	78,166
Հաճախորդներին տրված վարկեր	14,253,757	1,139,615	-	15,393,372
Այլ ակտիվներ	66,703	-	-	66,703
Ընդամենը	14,432,087	1,400,425	3,134	15,835,646

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2023թ.

	ՀՀ դրամ	Ազատ փոխարկելի արժույթ	Ոչ փոխարկելի արժույթ	Ընդամենը
<i>Պարտավորություններ</i>				
Վարկեր և փոխառություններ	6,787,581	1,602,393	-	8,389,974
Այլ պարտավորություններ	250,875	-	-	250,875
Ընդամենը	7,038,456	1,602,393	-	8,640,849
Զուտ դիրք 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	7,393,631	(201,968)	3,134	7,194,797
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ	13,411,843	1,690,585	2,372	15,104,800
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ	6,577,516	1,872,153	-	8,449,669
Զուտ դիրք 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	6,834,327	(181,568)	2,372	6,655,131

Ազատ փոխարկելի արտարժույթը հիմնականում ներկայացնում է ԱՄՆ դոլարը, բայց ներառում է նաև ՏՀԶԿ-ի երկրների արժույթները: Ոչ փոխարկելի գումարները վերաբերվում են ԱՊՀ երկրների արժույթներին, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետությանը:

25.3 Իրացվելիության ռիսկ

Իրացվելիության ռիսկը կապված է Խմբի ֆինանսական պարտավորությունները ժամանակին մարելու կարողությամբ նորմալ և սթրեսային իրավիճակներում: Այս ռիսկի զսպման նպատակով Խումբը ներգրավում է լրացուցիչ ֆինանսական միջոցներ, կառավարում է ակտիվները հաշվի առնելով իրացվելիության ռիսկը և վերլուծում է ապագա դրամական միջոցների հոսքերը և իրացվելիությունը օրական կտրվածքով: Մա ներառում է նաև սպասվելիք դրամական միջոցների հոսքերի գնահատումները և բարձր իրացվելի ապահովվածության հասանելիությունը, որն անհրաժեշտության դեպքում կարող է օգտագործվել լրացուցիչ ֆինանսավորում ստանալու նպատակով:

Խումբը պահում է բարձր իրացվելի և ապակենտրոնացված ակտիվների պորտֆել, որը կարող է հեշտությամբ կանխիկացվել դրամական միջոցների հոսքերի չկանխատեսված ընդհատման դեպքում: Իրացվելիության ռիսկը գնահատվում և կառավարվում է տարբեր սցենարների դեպքում, հաշվի առնելով սթրես գործոնները կապված շուկայի հետ ընդհանրապես և Խմբի հետ մասնավորապես:

Ֆինանսական պարտավորությունների վերլուծությունը՝ ըստ միջևն մարումը մնացած ժամկետների

Ստորև ներկայացվում է 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի չզեղչված ֆինանսական պարտավորությունների բաշխումը՝ հաշվեկշռի ամսաթվից մինչև պայմանագրերում նշված մարմանը մնացած ժամկետների համաձայն: Տե՛ս ծանոթագրություն 24-ը այս պարտավորությունների մարման սպասվելիք ժամկետների համար: Ցպահանջ վճարումները դասակարգված են այն ենթադրությամբ, որ վճարումը կպահանջվի անմիջապես:

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2023թ.

	Ցպահանջ կամ մեկ ամսից քիչ	1 - 12 ամիս		5 տարուց ավելի	Ընդամենը	
		1-5 տարի	համախառն արտահոսք		Հաշվեկշռային արժեք	
<i>Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ</i>						
Վարկեր և փոխառություններ	167,489	2,873,058	5,106,800	1,829,205	9,976,552	8,389,974
Այլ պարտավորություններ (բացառությամբ վարձակալության գծով պարտավորությունների)	21,973	113,357	-	-	135,330	135,330
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	7,732	48,177	79,579	-	135,488	115,545
Ընդամենը չզեղչված ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ	197,194	3,034,592	5,186,379	1,829,205	10,247,370	8,640,849

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2022թ.

	Ցպահանջ կամ մեկ ամսից քիչ	1 - 12 ամիս		5 տարուց ավելի	Ընդամենը	
		1-5 տարի	համախառն արտահոսք		Հաշվեկշռային արժեք	
<i>Ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ</i>						
Վարկեր և փոխառություններ	102,808	2,481,640	5,586,180	1,557,361	9,727,989	8,210,823
Այլ պարտավորություններ (բացառությամբ վարձակալության գծով պարտավորությունների)	22,134	88,567	-	-	110,701	110,701
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	6,914	58,092	64,251	-	129,257	128,145
Ընդամենը չզեղչված ոչ ածանցյալ ֆինանսական պարտավորություններ	131,856	2,628,299	5,650,431	1,557,361	9,967,947	8,449,669

25.4 Գործառնական ռիսկ

Գործառնական ռիսկը ուղղակի կամ անուղղակի կորստի ռիսկն է, որն առաջանում է պատճառների լայն բազմազանությունից՝ կապված Խմբի ֆինանսական գործիքների մեջ ներգրավվածության, գործընթացների, անձնակազմի, տեխնոլոգիաների և ենթակառուցվածքների հետ, և արտաքին գործոններից՝ բացառությամբ վարկային, շուկայական և իրացվելիության

ռիսկերի, ինչպիսիք են իրավական և կարգավորիչ պահանջները և կորպորատիվ վարքագծի ընդհանուր ընդունված չափանիշները:

Խմբի նպատակն է կառավարել գործառնական ռիսկը՝ ֆինանսական վնասներից և հեղինակության կորստից խուսափումը հավասարակշռելով ռիսկի կառավարման ծախսային արդյունավետության հետ:

Գործառնական ռիսկի կառավարմանն ուղղված վերահսկողության մշակման և իրականացման հիմնական պատասխանատվությունը կրում է Գործադիր մարմինը: Այս պատասխանատվությունը ուղեկցվում է գործառնական ռիսկի կառավարման համար համընդհանուր չափանիշների մշակմամբ հետևյալ ոլորտներում՝

- պարտականությունների համապատասխան տարանջատման պահանջներ, այդ թվում գործարքների անկախ հաստատում,
- գործարքների համաձայնեցման և մոնիթորինգի պահանջներ,
- կարգավորիչ և այլ իրավական պահանջների համապատասխանեցում, ներառյալ ՀՀ ԿԲ ներքին վերահսկողության համակարգի վերաբերյալ նվազագույն պահանջները,
- վերահսկողական մեխանիզմների և ընթացակարգերի փաստաթղթավորում,
- առաջացած գործառնական ռիսկերի պարբերաբար գնահատման պահանջներ, ինչպես նաև ռիսկերի կառավարմանն ուղղված ընթացակարգերի համապատասխանություն,
- գործառնական կորուստների զեկուցման պահանջներ և առաջարկվող մեղմացուցիչ գործողություններ,
- արտակարգ իրավիճակների ծրագրերի մշակում,
- վերապատրաստում և մասնագիտական զարգացում,
- էթիկայի և գործարար չափանիշներ,
- ռիսկերի մեղմացում:

26 Ֆինանսավորման գործունեությունից դրամական միջոցների հոսքերի համադրում

Խմբի պարտավորություններում ֆինանսավորման գործունեությունից առաջացող փոփոխությունները կարող են դասակարգվել հետևյալ կերպ.

Հազար ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.		
	Վարկեր և փոխառություններ	Վարձակալության գծով պարտավորություններ	Ընդամենը
2023թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	8,210,823	128,145	8,338,968
Վճարումներ	(2,261,551)	(81,033)	(2,342,584)
Ստացված գումար	2,383,438	-	2,383,438
Փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը	32,710	-	32,710
Հաշվեգրված տոկոսներ	24,554	-	24,554
Այլ	-	68,433	68,433
2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>8,389,974</u>	<u>115,545</u>	<u>8,505,519</u>

Հազար ՀՀ դրամ

31 դեկտեմբերի 2022թ.

	<u>Վարկեր և փոխառություններ</u>	<u>Վարձակալության գծով պարտավորություններ</u>	<u>Ընդամենը</u>
2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ	8,549,891	162,453	8,712,344
Վճարումներ	(2,149,810)	(69,775)	(2,219,585)
Ստացված գումար	2,240,156	-	2,240,156
Փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը	(451,446)	-	(451,446)
Հաշվեգրված տոկոսներ	22,032	-	22,032
Այլ	-	35,467	35,467
2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	<u>8,210,823</u>	<u>128,145</u>	<u>8,338,968</u>

Ընկերությունը դասակարգում է վճարված տոկոսները (բացառությամբ ֆինանսական վարձակալության գծով պարտավորությունների) որպես դրամական միջոցների հոսքեր՝ գործառնական գործունեությունից:

27 Կապիտալի համարժեքություն

Ելնելով իր գործառնությունների բնույթից՝ Հիմնադրամը չի կիրառում կապիտալի կառավարմանը վերաբերող պաշտոնապես ձևակերպված քաղաքականություն: Բացի այդ, Խմբի նկատմամբ կիրառելի չեն արտաքին կանոնակարգող մարմինների կողմից կապիտալի նկատմամբ սահմանված պահանջներ:

Դուստր ընկերությունը պահպանում է ակտիվ կառավարվող կապիտալի կառուցվածք բանկային գործունեությանը բնորոշ ռիսկերը ծածկելու համար: Դուստր ընկերությունը կապիտալի համարժեքությունն այլ միջոցների հետ մեկտեղ վերահսկվում է նաև օգտագործելով Բանկային Վերահսկողություն Բազելյան Հանձնաժողովի, ինչպես նաև ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից հաստատված կանոնները և նորմատիվները:

Դուստր ընկերության կապիտալի կառավարման առաջնային նպատակներն են համոզվել, որ վերջինիս կապիտալը համապատասխանում է հաստատված պահանջներին, և որ պահպանվում է ամուր վարկային վարկանիշ և առողջ կապիտալի ցուցանիշներ՝ իր գործունեությունը ամրապնդելու և բաժնետերերի շահույթը առավելագույնի հասցնելու համար:

Դուստր ընկերությունը կառավարում է իր կապիտալի կառուցվածքը և իրականացնում համապատասխան ճշգրտումները տնտեսական պայմանների և իր գործունեության ռիսկերի փոփոխությանը համապատասխան: Նախորդ տարիների համեմատ նպատակներում, քաղաքականությունում և գործընթացներում փոփոխություններ չեն եղել:

ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից ընդհանուր կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների միջև նվազագույն հարաբերակցությունը սահմանվում է 10%:

Դուստր ընկերության կապիտալը կազմված է հիմնական կապիտալից, որը ներառում է բաժնետիրական կապիտալը, չբաշխված շահույթը, այդ թվում ընթացիկ տարվա շահույթը/վնասը, գլխավոր պահուստը:

Ռիսկով կշռված ակտիվները չափվում են ըստ ռիսկերի կշիռների՝ դասակարգված համաձայն վարկային, շուկայական և գործառնական ռիսկերի գնահատման:

2023 և 2022թթ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Դուստր ընկերության ընդհանուր կապիտալի, ռիսկով կշռված ակտիվների և կապիտալի համարժեքության նորմատիվի չափերը հաշվարկված համաձայն ՀՀ կենտրոնական բանկի պահանջների, ներկայացված է ստորև.

Հազար ՀՀ դրամ	Աուդիտի չենթարկված	
	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Հիմնական կապիտալ	7,339,752	6,894,028
Ընդամենը՝ ընդհանուր կապիտալ	7,339,752	6,894,028
Ռիսկով կշռված ակտիվներ	12,834,801	14,162,729
Կապիտալի համարժեքության նորմատիվ	57.2%	48.7%

Ժամանակաշրջանի ընթացքում Դուստր ընկերությունը պահպանել է կապիտալի համարժեքության նկատմամբ պահանջները: